1976 FEB 1

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XVIII. ÉVFOLYAM, 3. SZÁM — ÁRA: 80 FILLÉR — 1976. FEBRUÁR 12.

A TARTALOMBÓL

VB-TÁBOR KÁPTALANFÜREDEN

VEZETŐKÉPZÉS '76

VIZSGAIDŐSZAK

LÁTHATÓ GYÖKEREK

HIÁNYZÓ SZÍNEK

VIDÁM ÉVKEZDÉS...

AZ ELSŐ VILLAMOS... (FOTÓ: ESZES)

KÉSZÜLÜNK A KISZ IX. KONGRESSZUSÁRA

Vb-tábor Káptalanfüreden

Január 26—29 között rendezte meg a KISZ-vb téli táborát Káptalanfüreden. A tábor megrendezésére olyan időpontban került sor, amikor a figyelem már egyre inkább az *a közelgő IX. KISZ-kongresszus felé fordul.* A mozgalmi életnek ez a „felgyorsulása" tükröződött a tábor programjában is.

Bekapcsolódni a központi feladatokba

A háromnapos tanácskozás során a vb megtárgyalta és elfogadta *a KISZ-bizottság 1976—77. évi akcióprogramját.* A több oldalas dokumentumból kiderül, hogy KISZ-szervezetünk az elkövetkező években fontos feladatok előtt áll. *Az akcióprogram összeállításánál az volt az irányadó, hogy melyek azok a központi feladatok, melyekbe egyetemünk KISZ-szervezete be tud kapcsolódni?* A vb az elmúlt évek társadalmi munkáit sikeresnek értékelte, s az akcióprogramban is kiemelten szerepelnek a társadalmi munkák. Az ezekből befolyó pénzeket szociális otthonok felszereltségének javítására szeretnék felajánlani.

Egyetemünk eddig is jelentős részt vállalt — elsősorban a IX. kerületben — a *szakmunkástanuló-intézetek patronálásában.* Csakúgy, mint más közművelődési feladatoknál, itt is a IX. kerületre kell még inkább koncentrálni. A vb álláspontja, hogy ezeket a „kifelé" irányuló *feladatokat úgy kell megszervezni, hogy azok* egyúttal *alapszervezet-centrikusak legyenek,* vagyis, hogy elősegítsék az *alapszervezetek tényleges közösséggé válását.* Ennek az útja, hogy egy-egy alapszervezet vállalja egy-egy szakmunkástanuló-intézet segítését, de más területeken is meg lehet valósítani ezt a fajta munkamegosztást.

Szerepel az akcióprogramban az egyetemi KISZ történetének feldolgozása is. Ezt a KEN rendezvénysorozattal lehet összekapcsolni, az elképzelések szerint az előzetes KEN-feladatok között szerepel majd a KISZ történetének feldolgozása és kiállításon bemutatása.

Külön figyelmet kell szentelni az oktatói és dolgozói KISZ-szervezetekkel való kapcsolatoknak, a lehetőségekhez mérten jobban be kell őket vonni az egyetemi KISZ vérkeringésébe.

Május 8—9-én a IX. kongresszus tiszteletére társadalmi munkát szervez a KISZ.

Szó esik az akcióprogramban a tanulmányi versenyekről is. Eddig ezek nem voltak túl sikeresek, arra kell törekedni, hogy a közvéleményre ösztönző hatással legyenek.

A közművelődési határozatból is fontos feladatok hárulnak egyetemünk KISZ-szervezetére. A kultúrcsoportok (néptánc, énekkar, irodalmi színpad stb.) fejlődése szempontjából is jó lenne, ha gyakrabban vállalnának fellépéseket a kerület üzemeiben.

A sportéletben a figyelmet elsősorban az alapszervezeti túrákra kell irányítani, az alapszervezetek kirándulásait a KISZ anyagilag is támogatni tudja.

A kollégiumokat említve az akcióprogram a követelmények fokozását írja elő az ott lakókkal szemben. A kollégiumi kluboknak közművelődési feladatokat is el kell látniuk, jó példa erre: a szakkollégium már hosszabb ideje patronálja az érettségizett szakmunkástanulókat.

Újdonsága az akcióprogramnak, hogy az eligazodást segítik azok a jelölések, melyek mutatják, hogy mely feladatokat kell kari, melyeket alapszervezeti és melyeket egyéni vállalás keretében megoldani.

Az akcióprogramban szerepel a *FIN rendezvénysorozaton való részvételünk megszervezése. A három forradalmi tavasz felidézésének külön hangsúlyt ad, hogy ifjúsági szövetségünk készül a KISZ IX. kongresszusára.* Az alapszervezet-centrikusság itt is fokozottan érvényesül, a FIN eseményeinek, rendezvényeinek elsődleges színterei az alapszervezetek és a klub lesznek. Természetesen emellett részt veszünk a FIN országos eseményein is. A FIN gazdag programjából csak néhány dolgot kiemelve: *március 15-én az egyetemi és kollégiumi klubokban kulturális programok lesznek, remélhetően már említett művészeti csoportjaink aktív közreműködésével.*

A tavalyi évhez hasonlóan a *március 21-ét követő héten* az egész egyetemre kiterjedő *politikai könyvnapokat* rendezünk. Ennek keretében a bolti árnál olcsóbban lehet politikai könyveket vásárolni az egyetemen.

Április 4-ről — az egyetemi ünnepség mellett — a karok számára a politikai táborokban

(Folytatás a 4. oldalon.)

Elsősök

Túlszabadság, kontra közösség...

Az első évfolyam KISZ-vezetősége — formájában, tartalmában és hangulatában is nagyszerűen sikerült — vezetőképző tábort szervezett alapszervezeti titkárainak, a hóval borított nógrádi hegyek között, Salgótarjánban. *A négynapos tábor két legfontosabb eseménye: az első félév mozgalmi, s külön a tanulmányi munkájának értékelése, az ezek tanulságaiból leszűrt második féléves feladatok meghatározása volt.* Élménybeszámoló helyett *Pesenyánszki László* évfolyam KISZ-titkár szekcióülést megnyitó, vitaindító beszámolójából közlünk részleteket.

„Alig két hónap tevékenységéről van szó, mégis: a félév végére rengeteg tapasztalattal, élménnyel, változtatnivalóval kialakult egy nagyjából egységes kép: *az évfolyam mozgalmi élete, a biztató indulás után lelassult, elkényelmesedett, beállt egyszintre, azóta többnyire stagnál, helyenként halódik.* Ez annál is inkább érdekes, hiszen leendő közgazdászokról van szó, s az ember még illúziók nélkül is feltételez némi elhivatottságot, márpedig közgazdaság és politika egymástól elválaszthatatlan fogalmak; *a minden értelemben hasznos politizálásnak pedig nagyszerű megvalósulási lehetőségét adná a KISZ, ha élnénk vele.* De nem élünk, legalábbis nem eléggé és nem megfelelően. Egyébként is, oly büszkék vagyunk, hogy közgazdászok leszünk. Csak azt nem vesszük észre, hogy éppen a közgazdásznak kell majd elöljárnia mindennemű közösség legaktívabb tagjaként, legfőbb közösségformáló erejeként. S ha most nem kezdjük el tudatosan erre nevelni magunkat, akkor később egyre inkább elkényelmesedünk.

Már hallom az ellenérvet, de ne értsetek félre: senki sem kéri tőlünk, hogy ne tanuljunk, még csak azt sem, hogy ne a tanulás legyen az első, mindössze arról van szó, hogy ne CSAK tanuljunk. És ez is belső igény kellene, hogy legyen. Nem pedig úgy, ahogy magam is számtalanszor hallottam félév közben, ahogy lefújtak egy-egy közös megmozdulást, mert holnap anal, holnap számtek., holnap pg., holnap zh., holnap akármi. Persze az egyetemet becsületesen, egyenletes szintet tartva végigtanulni nehéz, sok-sok időt igénylő feladat. De tudni kell tudatosan gazdálkodni az időnkkel, elvégre maholnap felnőtt emberekké válunk. Sokszor észre sem vesszük azt a három-négy órácskát, amit csak úgy ellötyögünk teljesen feleslegesen egyetemen, utcán. Ezek után természetesen elfogadhatatlan az „univerzális" érv: nincs időm. És kérdezzétek csak meg csoporttársaitokat; aki igazán ügyes, annak éppúgy marad ideje a tanulásra és a mozgalom mellett mozira, színházra, szépirodalomra, bulira, szerelemre.

Mindez nem azt jelenti, hogy semminemű KISZ-munka nem zajlott az évfolyamon, hanem azt: kevés! Elégedetlenek vagyunk magunkkal, több kell, élőbb, igazabb, keményebb! Kevés, ami eddig történt, sodródás volt inkább, nem tudatos munka.

Az alapszervezeti vezetőségválasztások, az októberi vezetőségképzés, majd az akcióprogramok gyors megírása után október 22-én lezajlott az évfolyam küldöttértekezlete. Megválasztásra került a kilenctagú évfolyam-vezetőség, amely potenciálisan igen nagy reményekre adott okot, a tényleges munka folyamán azonban az ÉV. a magával támasztott reményeket is csak részben tudta beváltani. Az ÉV. kidolgozta koncepcióit, céljait és módszereit, majd a demokratizmus időigényes megvalósulási formáinak betartásával az alapszervezeti akcióprogramok közös vállalásaiból kifejlesztette az évfolyam akcióprogramot. Közben az ÉV. megfelelő reszortosainak irányításával beindultak az alapszervezeti reszortterületek, megindult az alapszervezetekben az élet. Ez azonban nem, legalábbis kevéssé fejlődött tovább, egyes csoportokban megrekedt a beindulás szintjén, máshol véletlenszerűen sodródott, és *csak néhány alapszervezetről mondható el, hogy tudatosan fejlesztették tovább csoportonbelüli közéletüket.* Mindez talán másképpen is történhetett volna, de az ÉV. elkövetett három nagy hibát, melyek tovagyűrűztek az évfolyamon: 1. Nem fektettünk kellő hangsúlyt az ÉV. tagok alapszervezeti instruálási munkájára (alkalomszerű volt, időnként spontán). 2. Ezáltal a kapcsolattartás az alapszervezetekkel közvetítőkön (titkárok, reszortosok) keresztül zajlott, ez pedig eleve nem lehetett olyan hatékony, mint a közvetlen kapcsolat. 3. Az ÉV. az időtényezőt kihagyta számításaiból, ezáltal helyenként az irrealitások talajára csúszott.

Az alapszervezetek közösségfejlődésében ugyanúgy megfigyelhetők az említett tendenciák. És itt is pont az a baj, hogy a *spontaneitást hagyjuk érvényesülni, nem formáljuk tudatosan heterogén társaságunkat közösséggé.* A beindulás, a közös problémák okozta spontán megnyilvánuló összerázódást, egyre inkább terjeszkedő szétesés követte, amely december elejétől a többnyire oktalan és felnagyított vizsgapánik hatására még csak fokozódott. Ilyenformán a csoportok nagy része, mint közösség szétesett, tagjaiban teljesen megszűnt a közösségért érzett felelősség, ennek minden megnyilvánulásával. Látnotok kell viszont, hogy a csoport közösségfejlődésén egyáltalán nem, vagy csak mimimálisan segíthet külső beavatkozás. *Csoporton belül magunknak kellene közösséggé nevelni magunkat.* Így aztán természetes, hogy az ÉV. programoknak nem volt, s jelenleg sincs táptalajuk, tömegbázisuk, ilyenformán nem tudnak gyökeret ereszteni, s amíg ez így van, addig az alapszervezet és embercentrikus irányítás csak elvi síkon valósulhat meg.

Mindez egyetlen fő okra vezethető: a többség alapvető hozzáállására, a lelkesedés, az odaadás, a szív, az önzetlenség, a közösségi tudat szinte teljes hiányára, kényelemszerű, nemtörődöm szemléletmódra. *Ennek egyik oka, hogy a középiskolák egyre romló társadalmi töltéssel adják tovább tanítványaikat, s az iskolai demokrácia vívmányaiban elkényelmeskedő polgár egyre inkább lemond kötelességeiről, egyre bővülő jogai ellenében.* Másik oldalról pedig a középiskola gátat vet az igazán változtató, küzdő, dolgozó, mozgó emberei elé. Ezzel magyarázható, hogy agilis emberek tucatjai közlik, hogy ők csalódtak és nem óhajtanak tovább a KISZ-szel foglalkozni (azért persze a biztonság kedvéért KISZ-tagok maradnak). Így jön létre az úgynevezett csalódottak rétege, akiket aztán az alapszervezet a legkevésbé sem képes felrázni, csakhogy éppen az a lényeg, hogy a családási politikával mit sem segítünk a mozgalom helyzetén. Ez nem más, mint a kényelmesebb megfutamodás. A nehezebb, de százszor értékesebb, igazabb és emberibb

(Folytatás a 3. oldalon.)

Előzetes az idei Közgazdászbálról

Az elmúlt évekhez hasonlóan az idén is megrendezzük a Közgazdászbált, amelyen elsősorban a közgazdász társadalmat szeretnénk vendégül látni, közöttük is mindenekelőtt egyetemünk oktatóinak, dolgozóinak és hallgatóinak részvételére számítunk.

A bál időpontja: 1976. március 6-a, 20 órától reggel 4 óráig. Helye: Hungária Kávéház és Étterem (Budapest VIII., Lenin krt. 9—11.)

A belépőjegy ára: 100 forint, amely egy háromfogásos vacsora és egy 25 forint értékű, tetszőlegesen beváltható italjegyet foglal magában.

A három választható menü:

„A" vacsora: hortobágyi palacsinta, sertésborda Péknémódra, paprika saláta, somlói galuska. **„B" vacsora:** Kaszinó tojás, hagymásrostélyos pirított burgonyával, csemege uborka, diós palacsinta. **„C" vacsora:** Sonkatekercs, tormakrémmel töltve, székelyhídi sertésmáj, körítve, gesztenyepüré.

A nagy érdeklődésre való tekintettel ezúton kérjük Önt, hogy amennyiben igényt tart meghívóra, azt február 21-ig jelentse be a Kultúrosztályon (I. em. 116. Tel: 164.) A meghívó igénylésekor kérjük jelezze azt is, hogy a fenti vacsoramenük közül melyiket választja.

Szeretettel látjuk az idei Közgazdászbálon!

Kulturális Bizottság

KORLÁTOK ÉS LEHETŐSÉGEK

A matematika közgazdasági alkalmazásairól

Azon témakörről, amellyel ez az írásmű foglalkozni szeretne, tulajdonképpen már nem is írni, beszélni kellene, hanem végre már cselekedni is illenék, tenni valamit a jó néhány éve felmerült konfliktusok megoldása érdekében.

De hát mégis írni kell, mert ma is annyi a homályos pont, az egymásnak ellentmondó elképzelés ezzel kapcsolatban, hogy úgy vélem, szükséges és érdemes újra és újra ráirányítani a figyelmet a változatlanul meglevő, megoldatlan kérdésekre. Emlékszem, néhány évvel ezelőtt — elsőéves voltam akkor az egyetemen — nagy vita folyt a Közgazdászban a matematika viszonyáról a többi „elméletibb" jellegű tantárgyhoz. Akkor túl sokat nem értettem belőle, hiányzott hozzá az egyetemen eltöltött néhány év, hiszen csak ezután értheti meg egy kissé az ember azt, amiről akkor ott szó volt.

Egyáltalán nem célom a vita feleleventése, de saját bőrömön tapasztaltam — ötödéves népgazdasági tervezés szakos, ráadásul elméleti szakágazatos lévén —, hogy igenis nagyon kézzelfoghatóan létezik az a probléma, amelyet talán így nevezhetnénk: „az elméleti" (verbális) és a „matematizált" közgazdaságtan néha feloldhatatlannak látszó antinómiája. Hiszen ahogy haladtunk előre az egyetemi tanulmányainkban, ahogy teltek az évek, egyre inkább úgy éreztük — természetesen elsősorban mi elméletisek —, hogy gyenge a matematikai előképzettségünk, a lineáris és nem lineáris programozás, az ökonometria, a tervezési modellek valóban átfogó és mély tanulmányozásához és megértéséhez. De ez lett volna a kisebbik baj. A nagyobbik az volt, hogy mindinkább nyűgnek, tehernek éreztük ezen tudományterületek eredményeinek befogadását, megtanulását.

Egyrészt azért, mivel nyilvánvalóan az elméletibb jellegű ismeretek megszerzését, az ezekkel foglalkozó tárgyakat szorította sokszor háttérbe a matematikai jellegű tárgyak elsajátítására fordított túlzott energia. Másrészt pedig nem szívesen tanultuk őket, mondván, hogy különösen a makroszintű gazdasági feladatok megoldásaiban, a népgazdasági tervezés rendszerében a fejlettebb matematikai módszerek alkalmazása a lehető legminimálisabb mértékben haladt előre és úgy tűnik, hogy éppen saját korlátozott lehetőségeik miatt.

Ugyanakkor szerintem sokunkban felmerült a gondolat, hogy azért ennyire nem lehet szükségtelen a matematika használata. És különösen olyankor voltak kétségeink, amikor egy-egy elegáns matematikai levezetéssel vagy nehezen érthető bonyolult módszerrel találtuk magunkat szembe, amelynek eredményeképpen bizonyos közgazdasági összefüggések újszerű, mélyebb megvilágításba kerültek. Hiszen mindkettő eleve tiszteletet parancsol. Arra gondolok, lehet, hogy mégis bennünk van a hiba? Pontosabban tudományunk képviselőinek és alkalmazóinak jó részében, akik nem akarják (vagy már nem tudják?) befogadni azon új eredményeket, amelyekhez a közgazdaságtanban éppen bizonyos formalizált, matematikai jellegű módszerek felhasználása révén jutottunk. Nem tudom pontosan, hogyan is áll a helyzet.

Éppen ezért kértem meg dr. Zalai Ernőt — aki a népgazdasági tervezés matematikai modelljei című tantárgyat oktatja negyed- és ötödéves népgazdosoknak —, hogy beszélgessünk arról, milyen kiutat lát a jelenlegi állapotból és egyáltalán hogyan, milyen szemlélettel közelítsünk a közgazdaságtan és a matematika összefüggéseinek vitatott kérdéseihez? Melyek a korlátok és a lehetőségek az alkalmazásokat illetően?

— Ami a népgazdasági tervezés szakon az elméleti és a matematikai szakágazatok képzési struktúrájának ellentmondását illeti, arra, úgy hiszem, könnyebb lesz orvosságot találni. Vagy legalább is egy, a mainál kedvezőbb helyzetet teremteni.

Nyilván negyed- és ötödéves korukban a hallgatók hozzáállását, hozzáértését az oktatott tananyagokhoz nagymértékben determinálják bizonyos előzmények: a tanulók egyetemi „előélete", a bennük kialakult készség, továbbá bizonyos mértékű rokonszenv vagy ellenszenv egyes tantárgyak világa iránt. A matematikával kapcsolatban különösen nehéz a helyzet. Már a középiskolában is gyakran olyan közelítéssel, módszerekkel oktatják, ami eleve rengeteg diákot elriaszt attól, hogy behatóbban és alaposabban óhajtson megismerkedni a számok és képletek absztrakt birodalmával. De hát ez ismert probléma, ezzel nem érdemes itt most külön foglalkozni.

Számunkra az egyetemi matematikai oktatás módszertana, eredményei a fontosabbak, elsősorban azt kell vizsgálnunk, hogy itt és most, nálunk a közgazdasági egyetemen hol is tartunk?

A magam részéről alapvető problémáknak a következőket tartom. Az egyetemi matematikai „alapismeretek" oktatása kissé túl mechanikus, inkább példamegoldó készségfejlesztésre koncentrál, s kevésbé tud olyan képességeket kifejleszteni, mint például a szigorúan logikus gondolkodás, az absztrakciós és az axiomatizációs készség. Ez utóbbiakról még lesz szó.

Persze, tudom azt, hogy a matematika tanszék is nehéz helyzetben van, hiszen bizonyos alapkövetelményeket minden hallgatónak teljesítenie kell. Sajnos, még ez is sokszor nagy nehézségekbe ütközik. Különbözőek a hallgatók „belső" és „külső" adottságai, ezt pedig feltétlenül figyelembe kell venniük.

Abban viszont, hogy legalább az erőteljesebben matematikaigényes népgazdasági tervezés szakon a jövőben ne alakulhasson ki ilyen ellenérzés a téma iránt, segíthetne egy igen korai szakosodás, vagyis azok, akik eleve erre a szakra készülnek, már első évtől egy bátrabb, elmélyültebb, magasabb színvonalú „alapozásban" vennének részt matematikából. További hiba, hogy a hallgatók kevésbé látják a matematika kapcsolatát más tárgyakkal és a konkrét és eredményes felhasználhatóságát, az elmélet és a gyakorlat különböző területein. Vagyis jobban fel kellene hívni a figyelmet a lehetséges alkalmazásokra, jobban kellene építeni meglevő bizonyos ismeretekre. Természetesen ez nem elsősorban a matematika tanszék hatáskörébe tartozó feladat.

Hiányzik a helyes koncepció az elméleti és matematikai ismeretek időbeli és tematikai koordinációjára vonatkozóan is. Ha például a népgazdasági tervezés matematikai modelljei című tantárgyat már alsóbb évfolyamokon elkezdhetnénk oktatni, akkor már meglevő és kellően friss matematikai és politikai gazdaságtani ismeretekre tudnánk jobban építeni. Remélhetőleg az oktatás reformja előrelépést jelent majd ezen a téren is.

De ezek után lépjünk ki egy kicsit az egyetem viszonylag szűk, zárt légteréből és vegyük szemügyre azt, hogy egy színvonalasabb, tartalmasabb matematikai képzés mit ér a közgazdászok mindennapi életében, munkájában.

A legnagyobb hatását mindenképpen az absztrakciós és az axiómatizációs gondolkodási képességek jelentős fejlődésére gyakorolhatják az elmélyültebb matematikai ismeretek. Hogy miért fontos ez a közgazdaságtan területén is, ahol — mint ahogy a matematika felhasználását a priori elvetők érvelnek — gyakorlatilag alig van lehetőség arra, hogy a gazdasági valóságban létező sok összefüggést, tételt, törvényszerűségeket képesek legyünk függvényekkel, képletekkel és hasonló egzakt matematikai eszközökkel kifejezni?

Szerintem a közgazdaságtan — mondjuk a természettudományokhoz képest — viszonylagos fejletlenségének az egyik oka és további fejlődésének akadálya az, hogy a közgazdasági munkákban az axiomatizálásra, egzakt kifejtésre irányuló törekvés csak elszórtan fedezhető fel. Definiált és definiálatlan, homályosan körülírt fogalmak, bizonyított és bizonyítatlan tételek keverednek, implicit feltevések tömege húzódik meg a sorok mögött. Alkalmas matematikai eszközök felhasználásával az elmélet kifejtése nyilván érzékletesebbé, szemléletesebbé is válik. Képes rámutatni bizonyos logikai ellentmondásokra, felfedezhet tarthatatlan hipotéziseket, könyörtelenül bizonyítja egyes explicit vagy implicit axiómák helytelenségét vagy helyességét. Ezenkívül pedig egy elmélet „matematizált" struktúrájának felállításával olyan következtetésekhez is juthatunk, amelyek a verbális kifejtésben nem adódnak azonnal és közvetlenül.

Félreértés ne essék! Az ismeretek axiomatikus rendszerbe foglalása, a matematikai formalizálás a különböző matematikai modellek nem biztosíthatják az egyes elméletek, tételek valósághűségét. Tény és való, hogy egy zárt, magasan matematizált modell elvesztheti minden kapcsolatát a közgazdasági valósággal, erre jó néhány példát lehetne felsorolni a polgári közgazdaságtan történetéből. Ha teljes egészében elvetjük ezen módszereket, akkor viszont lemondhatunk arról is, hogy a már említett pozitív hatások serkentően hassanak a tudomány további fejlődésére, a gazdasági környezet fokozottabb, elmélyültebb megismerésére.

Ugyanilyen szempontok alapján kell mérlegelnünk a nagy méretű népgazdasági szintű programozási modellek szerepét is a tervezés rendszerében. A modell a gazdasági valóság valamely elemeinek a köztük levő összefüggések bizonyos mozzanatainak kinagyított, többé-kevésbé hű visszatükrözése. Tehát, helytelen az a szemlélet, amely ezen modellek felhasználhatóságát, az általuk produkált számszerű eredmények alapján ítéli meg.

A modellek éppen a tervezés kezdeti és közbülső szakaszában alkalmazhatók a leghatékonyabban, itt nyílik mód arra, hogy hasznosságuk valóban bebizonyosodhasson. A rutinszámítások gépesítése az alternatív tervvariánsok kidolgozása, az alkalmazott hagyományos tervezési rendszerek metodológiai problémáinak tisztázása során alapvető segítséget nyújthatnak a matematikai modellek. Felhívhatják a figyelmet a tisztázatlan problémákra, az információs rendszer hibáira és így tovább.

A matematika közgazdasági alkalmazhatóságának megítélésében jelentkező végletes nézetek megszüntetésére csak úgy lehet remény, ha feloldjuk „a matematikus" és „nem matematikus" közgazdászok merev elszigeteltségét egymás iránti közömbösségét. Ennek előfeltétele a közös nyelv megteremtése. Az már a jövő és jórészt az oktatás korszerűsítésének kérdése, hogy a fiatal közgazdász nemzedék szemléletmódja mennyiben változik meg ezzel kapcsolatban. De a legfontosabb — ezt még egyszer hangsúlyoznám —, hogy jól lássuk a valóságos lehetőségeket és az objektív korlátokat a közgazdaságtan matematikai formalizálásának területén.

Akit a téma részletesebben is érdekel, annak felhívnám a figyelmét dr. Zalai Ernőnek, a Valóság 1975/7. számában megjelent Közgazdaságtan és matematika című cikkére.

Ujvári József

HUSZÁR TIBOR: A CSELEKVŐ EMBER

A filozófiai materializmus egyik sarkalatos megállapítása, hogy a szellemi szféra: az eszmék, a nézetek, az ideológiák másodlagos képződmények. Létezésük, változásaik visszavezethetőek az anyagi gazdasági — szociológiai viszonyokra, amelyek szülték őket. De nem kevésbé fontos tétele a marxizmusnak —, az ideológiák, a nézetek, az eszmék „ha áthatják a tömegeket, anyagi erővé válnak." E „visszahatásra" azonban hagyományosan kevés figyelmet szentelünk. Ezért válik különösen fontossá e tanulmánykötet, melynek írásai éppen ezeket az összefüggéseket boncolják. Egyik ciklusának címe: Értelmiség és társadalom. Egy másiknak: Kultúra, közművelődés, erkölcs. De a marxizmus eszmei hagyományaihoz nyúlva is olyan kérdéseket elemez, mint Lenin és a tudomány, vagy az olasz marxista teoretikusok arculata. Huszárt a kultúra kérdései foglalkoztatják elsősorban, és mert ma a műveltség és a művelődés, a tudomány és a közművelődés ügye előtérbe kerül — különösen érdemes figyelni arra, amit mond.

KORUNK ÉRTELMISÉGE

Századunkban egyre több vita kíséri az értelmiségiek szerepét és tevékenységét. A második világháború és az egész világot átfogó társadalmi mozgalmak minden korábbinál élesebben állították reflektorfénybe a forradalmár, a moralista és a tőkés társadalomba készségesen integrálódó értelmiség típusait. A termelés modern szervezete ugyanakkor alapvetően megváltoztatta a diplomások rétegének funkcióját is. A kötet az értelmiség történelmi pályafutását kíséri nyomon, klasszikus szociológiai elemzések és a mai értelmiség — szociológia neves képviselőinek segítségével. A legkülönbözőbb világnézeti beállítottságú szerzők sok szemszögből közelítik meg a gondolkodást hivatásként gyakorló társadalmi csoport történelmi alakváltozásait és mai szerepét.

Egy évfolyamdolgozat tapasztalatai

Az elmúlt félévben a III. évfolyam iparszakos hallgatók az Iparvállalatok tervezése-szervezése című tárgy keretén belül évfolyamdolgozatot írtak. A témája: R. Beckhardt A szervezetfejlesztés stratégiája és modelljei (KJK 1974.) című könyv elemzése. A dolgozat színvonala jelentős súllyal szerepelt a félévi gyakorlati jegy szempontjából.

Mi volt az ipari üzemszervezési tanszék célja e dolgozat megíratásával?

Közismert, hogy a vállalati szervezés és vezetés területén a fejlett tőkés országok módszertani-gyakorlati vonatkozásban komoly eredményeket produkáltak. Ezen eredményekről beszámoló könyvek, publikációk egy jelentős része — a szocialista országokból származó „termés" mellett — akár magyar fordításban, akár eredeti nyelven hazánkban is hozzáférhetővé vált. E munkák azonban a jó módszertani gyakorlati elemek mellett szükségszerűen hordozzák azokat a tartalmi, formai jegyeket, melyek egyértelműen bizonyítják azt, hogy kiindulási alapjuk a tőkés termelési viszonyok.

Ahhoz, hogy mind a mai, mind a leendő közgazdászok a valóban használható, átvehető eredményeket a hazai vállalatoknál kamatoztathassák, a marxista-leninista elvekkel ellentétes következtetéseket kiszűrhessék, politikai-ideológiai tisztánlátásra, nagy fokú szelektivitási készségre van szükség. E dolgozat tulajdonképpen ennek első „erőpróbája" volt.

Mit kért a tanszék a hallgatóktól?

A nem terjedelmes könyv elolvasása után maximum 6 oldalon adjanak átfogó értékelést — az eddigi ismereteik alapján — arról, hogy a munka mennyiben tekinthető tudományosan megalapozottnak, főleg abból a szempontból, hogy vannak-e benne hibás elméleti tételek és ha igen, melyek azok? Másrészt, mi az, ami használható és mi nem, a magyar iparvállalatoknál? A látszólag igen nagy súlyú kérdések mellé meg kell jegyezni, hogy R. Beckhard műve igen olvasmányos, jó fordításban jelent meg, másrészt a dolgozatot író hallgatók túl voltak az ideológiai-politikai tárgyak vizsgáinak túlnyomó többségén, az ipargazdaságtan tárgy első félévén. Emellett az Iparvállalatok tervezése-szervezése című tárgyból már feldolgozták Gvisiányi: Szervezés és irányítás (Kossuth, 1972.) című könyvének alapvető részeit, melyek igen jó összefoglalóját és marxista kritikáját adják a tőkés irányítás-elméleti iskoláknak, és mintegy benyomást kaptak a szocialista vállalatok irányítási rendszeréről is.

A dolgozatok nagy többsége — az azokat értékelő oktatók véleménye szerint — kellemes meglepetést jelentett. Ezen általános megállapítás mellett azonban ki kell emelni az alapkérdésekre adott válaszokat a teljeskörűség és a válaszok indoklása szempontjából.

A téves nézetek feltárását több esetben teljeskörűen, de a hallgatók nagy részénél jelentős mértékben sikerrel oldották meg. Emellett még igen jó szelektivitási készségről is tettek tanúbizonyságot.

Helyesen mutattak rá, hogy Beckhard túlzottan nagy jelentőséget tulajdonít a magatartástudományi elemeknek, alapvetően a konfliktusok megoldását olyan munkaszervezéssel kívánja megoldani, amely a munkával való belső elégedettséget, megfelelő anyagi ösztönzést nyújt, kielégíti a biztonság iránti igényeket. (Ezt vallották jórészt a „human relations" képviselői is). Nem fordít azonban kellő gondot a technikai oldal hatásainak figyelembe vételére éppúgy, mint a makró- és a mikroszférában jelentkező társadalmi ellentmondásokra.

Szinte mindenki kihangsúlyozta azon nézetek helytelenségét, mely arra a következtetésre vezet, hogy a munkás már nem függ valamely vállalattól, választási lehetőségei vannak, s így nagyobb hányadot igényelhet a nyereségből. Az osztályokkal kapcsolatban pedig „a társadalmi osztályokat gazdasági osztályok fogják felváltani". A hallgatók nem elégedtek meg a látszatra valóban evidensnek tűnő vélemények ellentmondásosságának a megállapításával, hanem több oldalúan, a tanultak, a mai helyzet ismerete és több esetben plusz szakirodalmi forrásokra való hivatkozással támasztották alá véleményüket.

Anélkül, hogy ezekből messzemenő következtetéseket levonnánk — ellentétben a rövid életű „komplex államvizsga" bizonyságaival, mely a tételes tudás elfelejtésére utalt — megállapítható, hogy hallgatóink az általános elméleti-ideológiai tárgyak tanulása során igen is kaptak egy bizonyos „töltést", amely alapot ad a konkrét helyzetekben történő eligazodáshoz.

A másik kérdésre vonatkozóan, vagyis, hogy mi az, ami hasznosítható a magyar vállalatok számára, már nem ennyire egyértelmű a kép. Bár többé-kevésbé sikerült feltárni ezen elemeket, köztük például a rendszerszemlélet szükségességét a vállalati szervezésben, a tervszerűség kérdését, az emberi tényezők figyelmen kívül hagyásának negatív következményeit, az információ és a döntési pontok egybeesésének szükségességét stb. Hogy miért éppen ezeket találták átvezetőnek, arra már kevés utalás történt (eltekintve néhány dolgozattól). Nem írtak például arról, hogy a magyar iparvállalatok számára kötelező volt szervezésfejlesztési tervet készíteni, tehát a tervszerűség formai oldala megvalósult, ugyanakkor a tartalmi részből hiányzik néhány Beckhard által is javasolt elem. A magyar szervezési-irányítási kutatások jelentős részében már érvényesül a rendszerszemléletű megközelítés, a fő feladat ennek átvitele a gyakorlatba is. Az az elv, hogy a döntések ott szülessenek, ahol a legtöbb információ áll rendelkezésre, azt is jelenti, hogy az objektíve meghatározott döntési pontokon biztosítani kell a jól szelektált, szükséges mennyiségű és minőségű információt stb.

Tegyük persze ezen megállapításokhoz hozzá, hogy egy ötödik féléves hallgatótól mindez nem is volt elvárható. Másrészt viszont azt a következtetést is levonhatjuk, hogy nem nélkülözhető azon feltételrendszernek, vállalaton kívüli és a belső tényezők egészének megismertetése és megismerése (részben az egyetemi évek alatt, részben a munka legelső periódusában), melyek segítenek ahhoz, hogy az elsajátított elvi-módszertani kérdések között eligazodjék, azokat megfelelő helyen tudja alkalmazni.

Minden valószínűség szerint már abban is sokat segítettek az ipargazdaságtani szervezési ismeretek, hogy rá tudtak mutatni a jó, pozitív tényezőkre és a hátralevő másfél év alatt a miértre adandó válaszok egy része is minden bizonnyal kikristályosodik.

Mészáros Tamás

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Megjelenik kéthetenként a tanulmányi időszak alatt
Felelős szerkesztő:
FARKASINSZKY TIBORNÉ
Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat
Szerkesztőség: Budapest IX., Dimitrov tér 8.
Telefon: 257—207
Budapest VIII., Blaha L. tér 3.
Felelős kiadó: Csollány Ferenc
Készül a Szikra Lapnyomdában

Elsősök

Túlszabadság, kontra közösség...

(Folytatás az 1. oldalról.)

politika: a továbbharcolni és harcoltatni. Értünk, magunkért.

Az elkényelmesedő egyetemi életforma másik oka, a nagyfokú, s főleg hirtelen jelentkezett önállóságban, a kötöttségek minimálisra csökkenésében, mondhatnánk így: „a túlszabadságban" rejlik. Ez egy potenciálisan létező tényező, amellyel nemcsak számolni kell, de felszámolni! Méghozzá csoporton belül, egyéni beszélgetések formájában. Láttuk tehát az alaptényezőként említett mentalitás fő okait, nézzük most az elegánsnak egyáltalán nem nevezhető megjelenését: a mentalitás munkát meghatározó jellege, egy nagynagy, néha egészen a mozdulatlanságig merevedő kényszeredettségben nyilvánul meg. Ami kötelező: ha már semmiképp nem tudok kibújni alóla, nagy sóhajjal megteszem. Ami nem kötelező, azzal engem hagyjanak békén. De miért, miért hagyjuk békén? Hiszen, ha az orrán túl is látna, rájönne, hogy minden, *ami a KISZben történik, az ő érdekében történik*, megvalósulása pedig pont az ő közreműködése nélkül lehetetlen. Miért hát e kényszeredettség? Lássunk valamit: *a KISZ nem kényszer, hanem mozgalom.* Vegyük már észre, hogy a KISZ minden tekintetben a miénk, magunknak csináljuk, és főleg magunkért, elsősorban saját érdekünkben. A KISZ-t nem kényszeríti ránk senki, éppen hogy nem kényszert, hanem lehetőséget jelent: a mozgalom tartalma, megvalósulási formái s ezáltal színvonala olyan lesz, amilyenre mi formáljuk. Vannak, akik csak azért KISZ-tagok, hogy vélt érvényesülési előnyöket birtokolhassanak, s azt, hogy a KISZ még mindig nem megfelelő színvonalon működik, éppen ők okozzák, a paraziták, és mi is azzal, hogy békén tűrjük őket. Miért választjuk ketté mindig a mozgalmat és az életet? Miért nem látjuk, hogy a KISZ van értünk, s nem fordítva, miért kényszer egy olyan szervezeti keret, egy olyan potenciális lehetőség, amibe minden belefér, ami közösségi, csak éppen egy kis lelkesedés, szívvel-lélekkel való hozzáállás kellene hozzá.

Az egyik kivezető út: a lelkesítés, a ráhangolás, meg kell mutatni, hogy *a KISZ valójában létező, erős, aktuális, mindenki számára kellemes és hasznos dolgokat létrehozó és biztosító szövetség.* Mutassuk meg tényekkel, hogy a KISZ van értünk, és nem fordítva. Ez igen nagy agitatív erőt igényel, s ennek pontosan az az objektív korlátja, hogy az évfolyamon a KISZ-nek nincs megfelelő fóruma, ahol problémáit megvitathatná, a tömegerőre hatva lelkesíthetne, agitálhatna. *Ezért minél előbb létre kell hozni és rendszeressé tenni az évfolyamgyűlést, mint az elsősök mozgalmának valós fórumát.*

És ne felejtsétek, amit az elején mondtam: most nem elkeseredni kell magunktól, hanem felháborodni magunkon; most nem eldobni kell a lapátnyelet, de két kézzel megragadni! Sőt. Inkább hárommal.

Végítélet-forradalom

(A HETEDIK PECSÉT)

❶

A hetedik pecsét 1956-ban készült. További munkássága során Bergman nemegyszer túlszárnyalta ezt az alkotását; későbbi műveinek klasszikus tömörsége, szikár és mégis gazdag pontossága, átütő erejű szuggesztivitása nemegyszer bravúrosabb biztonsággal, árnyaltabban fogalmazta meg azt, amit a művész látott és el akart mondani. Berman azonban már 1956-ban is Bergman volt: a filmművészet zsenije. Mélységes ember- és életismerete már akkor a legnagyobbak közé emelte és késztette igazságainak művészi érvényű megörökítésére.

A hetedik pecsét jelentősége többek között éppen abban áll, hogy viszonylagos didaktikussága miatt egy kulcsot ad az egész életmű teljesebb megértéséhez. A születés és a kibontakozás pillanataiban figyelhetjük meg a későbbi, bonyolultabb szerkezetű Bergman-filmek leglényegesebb elemeit: az alapállást, az atmoszférát, epigonok egész hadseregét ellátó eszközöket stb. Ebben a filmjében néhol még pusztán verbálisan, dialógusokban fogalmazza meg azt, amit később majd filmművészeti eszköztárának teljességével mond el. Egy-egy itt elhangzó mondatot később egész filmek fejtenek ki, mélyítenek el.

❷

Bergman filmjei alapvetően, nagyjában-egészében egy halálra ítélt osztály, a burzsoázia optikájával készültek; művészete ennek az osztálynak a szorongásait, félelmeit, benső, szubjektív világát tükrözi. Ennek a tükrözésnek a magasfokú művészi hitelessége ad Bergmannak általános érvényűségét egyik oldalról, annak ellenére, és amellett, hogy „explicit világnézete", filozófiája az egzisztencializmus. Másik oldalról ezt az általános érvényűséget mélyíti, hogy az általa ábrázolt lélektani mechanizmusok önmozgása, törvényei, formális vonatkozásai is általános érvényűek. Vagyis: kiúttalanságot, távlatnélküliséget nemcsak egy tőkés, hanem egy munkás is érezhet; szorongani és félni nemcsak a tőkés Svédországban lehet.

Tehát a szorongás, a félelem az a lélektani közeg, amelyben „A hetedik pecsét" hősei mozognak. Kérdés: honnan gyökeredzik ez a félelem? Marx írja „A tőkében": „A tőkésnek csak annyiban van történelmi értéke és csak annyiban van történelmi létjogosultsága,... amennyiben megszemélyesített tőke. Csak ennyiben rejlik benne saját átmeneti szükségszerűsége a tőkés termelési mód átmeneti szükségszerűségében... Mint az érték értékesítésének fanatikusa, az emberiséget könyörtelenül arra kényszeríti, hogy magáért a termelésért termeljen, ennélfogva rákényszeríti a társadalmi termelőerők kifejlesztésére, és azoknak az anyagi termelési feltételeknek a megteremtésére, amelyek egyedül alkalmasak arra, hogy egy olyan magasabb társadalmi forma reális bázisát alkossák, amelynek alapelve minden egyén teljes és szabad fejlődése."

„Senki nem élhet saját hiábavalóságának tudatában" — önti ki lelkét a Szentföldről hazatérőben, Antonius Bock lovag egy templom gyóntatószámolyán.

Válasz: A történelmi létjogosulatlanság, a hiábavalóságtudat, egy osztály történelmi *halálraítéltsége* az alapja annak a fajta életérzésnek, amely körüllengi a film hőseit.

Ilyen alapállásból kiindulva keresi Bergman ebben a lélektani közegben a létezés, a gondolkodás, az elviselés választási lehetőségeit. Reális kiutat, kivezető alternatívát nem talál, bezáruló kört ábrázol.

❸

A lovag fegyverhordozója a konkrét szintű, „napi", racionalitás, humánum képviselője; némi felszíni cinizmussal szemléli a világot. Rendkívül szimpatikus, első pillanatra erőt sugárzó, imponáló magatartás, egyáltalán nem tűnik a bezárult kör foglyának. Bergman azonban néhány szituációban (a festővel történő beszélgetés, vagy a kovácsnak való kocsmai tanácsosztogatás során) rendkívüli evidenciával leplezi le ennek valóságos, objektív korlátait, végességét, szánalmas és gyarló tehetetlenségét. Hiába épít ki önmagában egy egyénileg racionális világot, ha az egész társadalom alapjában irracionális; mint egy csepp idegen anyag hányódhat az irracionalitás tengerében, és a külső világgal való legelső, valóságos, nemcsak képzelt konfliktus során kiderül minden. Félreértések elkerülése végett, fontos hangsúlyozni: Bergman a polgári, vagy még általánosabban, az egyéni, emberi elszigeteltség viszonyai között lehetséges racionalitás csődjét és korlátait mutatja fel. (Éppen oly megengedhetetlen leegyszerűsítés volna ezért dekadensnek, misztikusnak nevezni, mint hőseinek lelkivilágat valamiféle elvont intellektuális lények vagy érzékeny emberek lelkivilágával azonosítani.)

A lovag jut az általánosítás legmagasabb szintjére, ő fogalmazza meg a rendező gondolatait is a már említett gyónás közben, azokat a gondolatokat, amelyek az egész bergmani életmű kiindulópontjait alkotják: „Félemeink kivetítése: az Isten... Miben hihet az, aki önmagában nem hisz?... Közönyömben kireked tem a közösségből... Senki nem élhet saját hiábavalóságának tudatában." Benne jut el saját helyzetének érzelmi-értelmi lereagálása a tudatosulás legmagasabb szintjére. Egyedül ő látja a Halált, egyedül ő „partnere" a halálnak — de egy pillanatra sem ellenfele; egy pillanatra sem képes túllépni az egyszerű kommunikáción. Bergman egzisztencialista világnézete miatt nem tárja fel ennek alapvetően társadalmi meghatározottságát: adott optika, adott korlátokkal rendelkező képélességet tesz lehetővé. A lovag eljutott odáig, ameddig eljuthatott, amin túl már minden homályba, az ismeretlenségbe vész.

A kovács szerepe nem kap jelentős hangsúlyt, a művész eleve elveti ezt a minden belső gyökerű közvetettséget, intellektuális erőfeszítés nélküli, közvetlen érintkezést a társadalom erőivel; a teljes megadást, a pusztán érzelmileg (pánik, kétségbeesés) reagáló magatartást; a társadalom külső kényszertörvényekként megjelenő belső törvényei előtti, teljes, feltétlen kapitulációt.

(Érdekes, hogy Wajda Nyírfaligetében éppen ezt a magatartást látja el a továbbfejlődés, a kibontakozás lehetőségével és perspektívájával.)

És még valami: Kis erőlködéssel a kovács-csatlós-lovag vonalat belekényszeríthetjük az egyes-különös-általános sémájába.

❹

Bergman, illetve filmjében a Halál csak az önmanipulációt választó bohóc-színész házaspárnak ad *haladékot.* A bezárult kört azonban ezzel sem ő, sem a valóság nem oldja fel. Bergman *a maga világnézetével,* a maga optikájával nem a tőkés valóság apologétája, hanem művészi tükrözője — a filmművészet zsenije. Életművének gazdagságát szavakkal megközelíteni, érzékeltetni aligha lehetséges.

Zimányi Zoltán

Hogy is állunk a klubbal?

Az egyetemi klubok egyre nagyobb részt vállalnak abban, hogy a diákoknak jó programokkal, változatos rendezvényekkel, kulturált körülmények között biztosítsák a szórakozást. Ezt jogosan el is várhatjuk, hiszen a mindannyiunkat érintő, illetve érdeklő egyetemi eseményeknek, a számunkra legelérhetőbb formája ez. Persze a megvalósítás nem megy magától! Olyan emberekre van szükség, akik hozzáértéssel, egymás ötleteit támogatva, s nem utolsósorban szívesen is vállalják az ezzel járó munkát.

Egyetemünkön is van klubhelyiség, de klubélet már kevésbé. Az utóbbi időben elég gyakori téma a klub, melynek — főleg — az első féléven végzett munkájáról nem sok jót mondhatunk el. Ennek okáról beszélgettem *Pap Zoltán* klubtitkárral.

— *Bizonyára a múlt félévben is voltak tartalmas célkitűzéseitek e klubbal kapcsolatban. A közönség azonban nem sokat hallhatott sem a klubról, sem a programokról. Vajon mi volt ennek az oka?*

— Több okot is megemlíthetek. Legelőször is azt, hogy a klub csak október végén vált alkalmassá vendégek fogadására, mivel a festés, villanyszerelés és egyéb munkák elhúzódtak. Így csak jóval a tanévkezdés után nyílhatott meg. Emellett másik nyomós ok, hogy a jelenleg dolgozó klubaktívák többsége első-, illetve másodéves hallgató. Csupán egy negyed- és egy harmadéves van köztünk. Ebből következik, hogy nagyon kevés tapasztalattal rendelkezünk, de nemcsak ez okozott gondot, hanem még szervezési hiányosságok is voltak. A klub megnyitása után igyekeztünk programokról gondoskodni. Többek között ennek érdekében sikerült több új embert beszervezni, de ezek közül sokan lemorzsolódtak. Mi elismerjük, hogy kevés műsor volt a félév folyamán, s ez megint csak a megfelelő gyakorlat hiányának, másrészt szervezési hibáknak tulajdonítható.

— *Hallhattunk a filmklub beindításának tervéről is, melynek már hagyományai vannak egyetemünkön. Ez bizonyára közkedvelt lett volna, de nem lett belőle semmi.*

— Igen, ez így igaz. Személyes ismeretségei révén gondolta a megvalósítást, de ez az út nem bizonyult járhatónak. A film és a vetítőgép beszerzését nem tudták összehangolni, mivel két különböző helyről kellett volna kölcsönkérni. A kultúrosztály sem mutatott valami nagy igyekezetet az engedély megszerzésére. Elég nehézkes volt az ügy, nem is indult be a klub.

Ezek után a Filmtudományi Intézettel vettük fel a kapcsolatot, és az itt működő filmklubhálózatba fogunk bekapcsolódni. A végleges elintézés még így is hetekig húzódott, tűzrendészeti kérdések miatt. Ennek ellenére az I-es előadóban már hétfőtől megkezdődik a filmklub. A filmklub vezetésére egy „szakmabelit" kértünk fel, aki tájékoztatót ad a vetítés előtt, utána a vitát, illetve a beszélgetést vezeti. A filmklub hétfőnként jelentkezik majd.

— *Az első félév elején örömmel értesülhettünk arról, hogy beindult az elsősök klubja. De tudomásom szerint a folytatás már nem volt valami eredményes. Miért?*

— Jó start után egyre kevesebben jöttek el az elsősök klubjába. Elsősorban objektív okok miatt, ugyanis mindig úgy jött ki a lépés, hogy másnap több dolgozatot is írtak. Célunk az lett volna, hogy megszerettessük velük a klubot, ezáltal is közelebb kerülve a számukra akkor még meglehetősen új, egyetemi életformához. Noha csak másfél hónap állt rendelkezésünkre, egy-két program azért megvalósult. Ezentúl csak első félévben tervezünk elsősök klubját, mivel funkciójának betöltésére elég ennyi idő.

— *Január 29-től február 1-ig tartott a királyréti klubtábor. Szeretném, ha beszámolnál az itt végzett munkáról.*

— Az aktív klubtagságból mintegy 20 fő vett ezen részt. Itt kiértékeltük az első félévet, tisztáztuk a mi hibáinkat és a másokét is. Elkészítettük a második félévre szóló programtervet és nagyon jelentős volt abból a szemponból, hogy végre a társaság összehangolódott. A múlt félévről még annyit, hogy tapasztalatnak hasznos volt ez az idő és sok tanulságot leszűrtünk belőle. Mi ezeket igyekszünk a továbbiakban figyelembe venni és az eddiginél jobban dolgozni.

— *Konkrétan milyen terveket szeretnétek megvalósítani az elkövetkezendő hónapokban?*

— Tervünk egyébként a politikai, művészeti, sport-, szórakoztató és filmprogramok jelentik. A politikai program keretében Angoláról rendezünk egy műsort, külpolitikai tájékoztatókat szervezünk meghívott szakértőkkel. Az SZKP XXV. és a KISZ XI. kongresszusával a forradalmi ifjúsági napok keretén belül foglalkozunk. Érdekesnek igérkezik az USA elnökválasztási kampányaival foglalkozó műsor és természetesen reagálunk az aktuális politikai eseményekre is.

Szeretnénk több műsort szánni a magyar gazdasági élet különböző kérdéseinek, ezért februártól kéthetenként jelentkező sorozat indul. Ezeken néhány nagyvállalatunk vezetője számol majd be tapasztalatairól. Páran a meghívottak közül: Hungarocamion, Technoimpex, Tisza Cipőgyár stb.

A művészeti és szórakoztató programokon belül be fogjuk indítani márciustól a jazzklubot, a Kőszegi együttessel. Amatőr színjátszó csoportokkal szervezünk találkozót, továbbá a mai magyar színházról, fiatal művészekkel beszélgetünk majd. Minden hét végén ismét Szuper Szombat lesz. Újdonságként hat a tudományos-fantasztikus témával foglalkozó műsor, amely két-három alkalommal jelentkezik. Természetesen nem szeretnénk elfelejtkezni egyetemünk vezetőivel és oktatóival való találkozásokról sem.

— *És mit tesz a klub vezetősége annak érdekében, hogy a sok nagyszerű terv meg is valósuljon?*

— Az Iránytű megszűnésével csökkent a műsoraink propagálásának lehetősége, ezért szeretnénk a Közgazdász hasábjait felhasználni. A ti segítségetekkel szeretnénk kritikákat, műsorelőzetest közölni a klubról. Ezenkívül kéthetenként egy stencilezett tájékoztatót adunk ki. Plakátok ezentúl is hívják majd a vendégeket, s természetesen az egyetemi rádióra is számítunk. De azt lenne a legjobb elérni, ha színvonalas rendezvényeink lennének a leghatásosabb propagálói.

(Ehhez még csak annyit, hogy mi pedig szeretnénk már részt venni ilyen rendezvényeken.)

Vona Annamária

Lager Heidenau

Kettős drótkerítés.
Közötte éhező vérebek lesik a zsákmányt,
s éjféltől reggelig vonítanak.

Kihűlt barakk-jászolban
„sort sor alá tapogatva"
megszületett a bárány,
de nem volt ideje Egyiptomba rohanni
Heródes kardja elől.

Múlt

Tűzhelyen melengetett kavicsról álmodtam éjjel,
meg egy hideg, földes szobáról,
de mielőtt átmelegedtem volna,
ráébredtem, hogy gyerekkorom volt,
s elenyészett.

Dobos Péter

(Folytatás az 1. oldalról.)

nyílik jó lehetőség a megemlékezésre.

A FIN rendezvénysorozata az egyetemi rádiónak is módot nyújt arra, hogy színvonalas műsorokat készítsen. A március 27-i egyetemi küldöttértekezletkor az egyetemi rádió összeállítást sugároz a FIN-ről. *Április 30-tól május 2-ig kerül megrendezésre a KEN, ez az eseménysorozat egyben a FIN zárását is jelenti egyetemünkön.*

Az eddig leírtakból is kiderül, hogy a tervek szerint gazdag program vár a KISZ-szervezetre. Ezen feladatok eredményes végrehajtásának feltétele, hogy a KISZ-tagok közül minél többen vegyenek — aktívan — részt a megmozdulásokon.

Az oktatás korszerűsítése

Ismeretes, hogy *a következő tanévtől kezdve* — a mostani első éveseket már érinti — *oktatási rendszerünkben változások lesznek. A tábor második napján, dr. Stark Antal, általános rektorhelyettes látogatott le Káptalanfüredre és ismertette az oktatás korszerűsítésére vonatkozó terveket.* A korszerűsítési tervek elkészítése, elsősorban az állami vezetés feladata, de *a KISZ-nek is szerepe kell, hogy legyen ebben a munkában.* Ezért is volt hasznos ez a beszélgetés, melynek során a *KISZ-vezetők megismerhették a képzés korszerűsítésének alapvonásait, elmondhatták véleményüket.* Így megteremtődik az alapja, hogy a KISZ felkészítse tagjait ezekre a változásokra, s ne csak felkészítse őket, de — képviselőin keresztül — az Egyetemi Tanácsban is tolmácsolni tudja az alapszervezetek észrevételeit.

A képzés korszerűsítésének terve szerint az alaptárgyak (matematika, pg. stb.) és a kötelező szaktárgyak mellett — a 6. félévtől — a hallgatók ún. alternatív blokkot választanak. Egy-egy alternatív blokkba egy szakterület több tárgya tartozik.

Stark elvtárs beszámolt a munka menetéről is, valamint arról, hogy sajnálatos módon egyes tanszékek — presztízsokokból — mereven ragaszkodnak óraszámukhoz, ezzel nehezítik a korszerűsítés tervének kidolgozását.

A rektorhelyettes után a KISZ-vezetők vették át a szót. Az elképzelésekkel alapjában egyetértettek, de többen megjegyezték, hogy *ezek a változások csak akkor töltődnek meg tartalommal, ha azok, akiket érint, megfelelő hozzáállást tanúsítanak.* Egy tárgy oktatásának színvonala nem attól lesz magasabb, hogy más néven adják elő. Lényeges és örvendetes változás a nyelvi órák számának növekedése. Ezzel kapcsolatban vetődött fel a kérdés: biztosítottak-e a *nyelvi képzés anyagi és személyi feltételei?* Mint Stark elvtárs elmondta, a helyzet még korántsem megoldott ezen a téren. Miért nincs a 9. félévben szakszeminárium? Nem túl magasak az óraszámok az új tervek szerint? Hogyan lehet azt biztosítani, hogy a hallgatók még időben megismerkedjenek *az egyes alternatív blokkok tematikájával?* Hogyan alakul a blokkok *számonkérési rendszere?* Mennyiben biztosítják a megváltozott keretek, hogy az *egyetemen tanultak* a korábbinál jobban *alkalmazhatók* legyenek a *gyakorlatban?* Csak néhány kérdés a sok közül, ezek is jelzik, hogy Stark elvtárs látogatásával mindkét fél „jól járt". *A KISZ-vezetők is képet kaptak arról, hogyan készül a fejlesztési terv, megismerhették annak célját, az állami vezetés pedig bizonyára jó néhány hallgatói észrevételt fel tud majd használni a javaslat végleges formába öntésénél.*

A délutáni program után még estére is maradt megbeszélnivaló. A vb *az értékelő taggyűlések lebonyolításának menetét* vitatta meg. *A szempontrendszer alapja: az értékelést döntően az alapszervezetekre kell bízni,* a vb csak a hármas követelményre hívja fel az alapszervezetek figyelmét. Az alapszervezeteknek javasolja a vb, hogy az értékelő taggyűléseken szavazzanak azokról, kiknek a munkáját értékelik jónak, kik azok, akiknek munkáját elfogadják, s kiknek nem hosszabbítja meg az alapszervezet egy évvel KISZ-tagságukat.

KÉSZÜLÜNK A KISZ IX. KONGRESSZUSÁRA

Vb-tábor Káptalanfüreden

A harmadik napon — *a párt vb-vel együttes ülésen* — került sor a reszortok beszámolóinak megvitatására. Három éve készültek utoljára ilyen átfogó beszámolók, így ezek jelentősége abban is állt, hogy képet adtak az elmúlt években végzett munkáról.

A küldöttértekezleti beszámoló vitája

A pvb tagjai — a reszortbeszámolókhoz kapcsolódva — elmondták észrevételeiket KISZ-szervezetünk munkájáról. Felhívták a figyelmet azokra a fontosabb területekre, ahol KISZ-szervezetünknek jelentős feladatai vannak. Ilyenek például a szakmaszeretet, szakmai igényesség kibontakoztatásának elősegítése, a *hallgatók eszmei-politikai arculatának tudományos igényű megismerése* és ezzel párhuzamosan a KISZ kommunista jellegének erősítését célzó politikai munka kibontakoztatása.

A pvb segítséget adott a beszámoló véglegesítéséhez, azzal, hogy meghatározta *a szerkesztés alapelveit.* Ennek megfelelően a *beszámoló terjedelmét erősen csökkenteni kell* — jelenleg 65 oldal —, *csak két-három, fontosabb, elvi jelentőségű, eredményeket és feladatokat összefoglaló fejezetből kell állnia,* amelyet szervezeti életünket bemutató néhány statisztikai adat egészít ki. Így elérhető, hogy a küldöttértekezleten a küldöttek áttekinthető, értelmezhető anyagot kapjanak kézhez.

A vb beszámolójának további sorsa: először a pvb, majd a KISZ-bizottság tárgyalja meg, majd miután a KISZ-bizottság elfogadta, kerül az alapszervezetekhez megvitatásra.

Összefoglalásként: *a vb-tábor eredményesnek mondható, a hangulatot a részvevők felelős hozzáállása jellemezte.* Zavaró volt a *sok anyag,* a vb-tagoknak körülbelül 70 oldalt kellett (volna) alaposan áttanulmányozniuk. Ezért aztán az egyes reszortosok elsősorban a saját maguk által írt anyagokhoz tudtak érdemben hozzászólni, más területek anyagait többen el sem tudták olvasni.

A tábor programja — az előttünk álló feladatokból következően — gazdag volt. E gazdagság azonban helyenként zsúfoltsághoz ment át, s kötetlen beszélgetésre kevés lehetőség nyílt. Emellett itt is bebizonyosodott, hogy a tanácskozások hatásfoka az 5—6. óra vége felé már erősen csökken.

F. P.

Vidám évkezdés Törökbálinton

„Az élet egy kabaré"... éneklik a híres filmdalban — s ez lehetett volna a mottója a február 4-én megrendezésre kerülő Rádió Kabarészínházának. Ebbe a nyilvános ifjúsági különkiadásban is arra törekedtek, hogy az életből elkapott, ellopott, mulatságos pillanatokat, helyenként groteszk szituációkat sikerüljön úgy előadni, hogy az egyetemistákból álló közönség élvezze a kabarét, de ugyanakkor vegye észre, hogy a helyenként kissé meghökkentő jelenetek tartalmaznak némi igazságot. Színhely a törökbálinti kollégium, hála többek között *Halász Géza* igazgatónak, és a szervezőknek, akik mindent elkövettek az est sikeréért ... Úgy gondolom, soha jobbkor nem jöhetett volna a mintegy háromórás vidámság: mindenki szabadon fellélegezhetett, túl a vizsgaidőszak, előttünk... ez a mai kabaré, hiszen mi már nagyon kiérdemeltük (főleg, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a vizsgaidőszak maga is felért egy kész kabaréval).

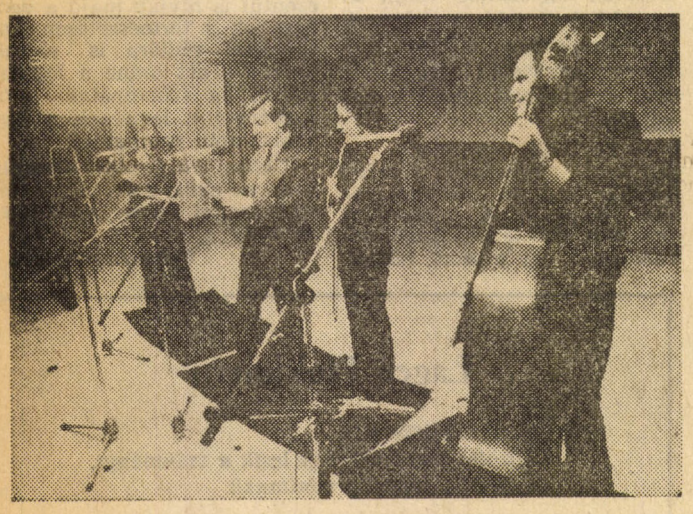

Népi horror Sebőék előadásában

A várakozás, feszültség érthetően megvolt a közönség, de a szereplők soraiban is: tudniillik ezt a vidám előadást most hallhattuk először élőben — s ezt amolyan útkeresésnek, kísérletnek is lehetett tekinteni: a groteszk ábrázolásmódon volt a hangsúly. *Y*

Elöljáróban a műsor készítőiről: főszerkesztő *Farkasházy Tivadar,* rendező *Marton Frigyes,* a szereplők fiatalok és „örökifjak", s mint azt *Papp Márió,* a szóvivő elmondotta: fiataloknak készült ez a fiatalosan friss összeállítás, s mindenki megtalálhatja benne a kedvére valót. És még egy: az egyes számokat már előadták más közönség előtt is, ahol a biztos poénok sem „csattantak el" mindig. Egyszóval a jó kabaréhoz jó közönség is kell, hiszen mi mondjuk ki az „ítéletet"...

Lássuk röviden, hogy mit is kaptunk? *Tormai László* vidám jelenete a „zaciban" játszódott le *Agárdi Gábor* és *Kern András* közreműködésével, s azt hiszem jónéhányan magunkra ismertünk... Mert mit tehetünk, ha nincs egy vasunk sem, és az ösztöndíjból is csak pár fillér „kopog" zsebünkben — elővesszük féltve őrzött értékeinket, irány a zálogház! Hja, de nem megy ám minden olyan könnyen, főleg, ha egy kőszívű becsüs összerombolja legszebb álmainkat...

Mit is tehetünk: ha pénzt nem is szerzünk, bánatunkban belevetjük magunkat (miért is ne?) a tanulásba... De én készültem! — hányszor kellett erről bizonyságot tennünk, ahogy *Szombathy Gyula* is panaszkodott *Boncz Géza* írásában. Szeretitek a mesét? — kérdezte a szóvivő. Persze, miért ne szeretnénk... *Bodrogi Gyula* személye már biztosította a sikert, *Lázár Ervin:* A nyúl mint tolmács című, vidám meséjének. Nem is fukarkodtunk a tapssal és a nevetéssel (néha az előadók is elengedtek egy-egy apró kuncogást). Ugyanilyen sikert arattak *Szabados Gábor* villámtréfái is, melyek előadásában *Agárdi Gábor, Székhelyi József* és *Szombathy Gyula* működött közre.

Most esik le a tantusz...

Baj van a fiatalok erkölcsi nevelésével, nem lehet eléggé hangsúlyozni: humoristáink most is éltek azzal a lehetőséggel, hogy „pellengérre" állítsák ezt a fontos problémát. Erről is énekelt a *Sebő*-együttes a műsor következő részében, *Vámos Miklós* jelenete azonban világosan rámutatott, hogy „hol van a kutya elásva". Az első rész után egyértelműen bebizonyosodott, értjük a poénokat, nem kell „beinteni", hogy mikor tapsoljunk, igaz, volt akinek később esett le... de annál nagyobb volt a derültség.

Igaznak bizonyult a rendezők véleménye, miszerint másmás összeállítást lehet előadni egy munkásfiatalokból álló közönség, és mondjuk egyetemisták előtt. A második rész alatt sem kellett attól tartanunk, hogy esetleg megúnjuk a sok nevetést, igaz, éjfél felé járt már az idő, de még a „falak is rengtek" a sok vidámságtól. Villámtréfák, majd *Földes Péter* és *Szabados Gábor* verseit adta elő *Szacsvay László* és *Szombathy Gyula.* Tanúi lehetünk két nő, vidám csevegésének, és két férfi diskurzusának *Tábori Nóra, Bánsági Ildikó, Agárdi Gábor* és *Bodrogi Gyula* jóvoltából. A műsor utolsó részét kizárólag fanyar, groteszk írások, dalok tették ki... *Boros Lajos* ismét megénekeltette a közönséget, hogy is hangzott? „Nem baj az, ha minden egyforma, hisz ami a más formával egyforma, az meg a más forma." A műsor utolsó szereplőjét, *Cseh Tamást* is alig akartuk elengedni, aki saját dalaival lépett fel...

Kocsi Ibolya

Amerika és a szocializmus

„Ebben és a következő évben minden amerikainak bérmunkássá, később önállóvá kell lennie, végül embereket kell, hogy fogadjon, akik az ő számára dolgoznak". E sorokkal *Zala Tamás* „Az Újvilág próbatétele" című nemrégen megjelent könyvében Lincoln szavait idézi, aki az *„amerikai álmot"* fogalmazta meg eképpen. A szerző a századforduló Amerikájának politikai és gazdasági arculatát elemzi, s arra keres választ, miért nincs szocializmus az Egyesült Államokban.

Az 1800-as évek második felében kialakult „országos méretű munkásmozgalom" kezdetleges fokon megrekedt. Olyan nézetek terjedtek el viharos sebességgel, miszerint az osztályoknak *nem kell feltétlenül szembenállniuk egymással,* vagy élesen elkülönülniük. Kapcsolatuk lehet harmonikus is. Ezt a folyamatot segítette elő s vitte a megvalósulás irányába a munkaerőhiány is. A vállalkozói kedvet ábrázoló grafikon állandóan az „egekbe" tört. A dolgos kezek iránt ekkor még inkább verseny folyt. Az európainál magasabb bérek, a társadalmi felemelkedés lehetőségeit villantották fel a munkások előtt. S bár ez az előrejutás egyáltalán nem volt zökkenőmentes, sokszor sikeres sem, az amerikai álom valóságtartalma azonban nem tehette szükségszerűvé a munkásegység történelmi szerepének a felismerését.

Hogy az események úgy alakultak, ahogyan, a legkülönbözőbb erejű „vektorok" hatásának tudható be. Az eredményt pedig ezeknek eredője mutatja. Az Óhazából áttelepülő, főleg paraszti sorsot kénytelen-kelletlen magukénak valló szegény-tömegek életük jobbrafordulását remélték. Mindehhez óriási szabad földterületek álltak rendelkezésre. Az 1862-ben hozott *Homestead*-törvény pedig kimondta, hogy „minden amerikai állampolgár, illetve minden olyan, aki állampolgárrá kíván lenni, igényt támaszthat százhatvan acre-nyi közföldre. Ha bizonyságát adja, hogy öt éven át művelte, akkor a parcelia csekély térítés ellenében az illető tulajdonába megy át". Igaz, később kimerült e forrás, az ország hatalmas méretei mindennek ellenére jó talajt nyújtottak a belső migrációnak. Sokan a vándorlással magyarázták azt, hogy a munkásosztály tömörülése nem ment végbe. Kétségtelen, hogy a farmer- és bérmunkáslét egyformán a kapitalizmus keretei között képzelhető csak el. A farmerkedés lehetőségének elvesztése vagy éppen az elszegényedés egyéni útkeresésre késztetett mindenkit. Az ország egyik pontjáról a másikra utazva, új remények válhattak valóra, s az önnön érdekeiket keresőknek éppen Lincoln szavai nyújtottak vígasztalást.

Századunk első évtizedében végbement a második „betántorgás" is. Ezek az emberek már valamilyen amerikanizálódott világba érkeztek. Olyanba, amelyben sohasem zavarták a fejlődést, feudális vagy prekapitalista „limlomok". S erre az időre a nativizmus már fontos eleme volt az amerikaiak jellemrajzának. Az idegengyűlölet, amely részben a farmeréletből eredt, az újonnan érkezettek seregeit vitte a Szocialista Pártba. Itt viszont ők nyelvi szekciókba tömörültek, s egymástól elkülönültek. 1919-ben a tagságnak már több mint fele a másfél tucatnyi egységben tevékenykedett. Életmódjukban ezek az emberek sokkal inkább asszimilálódni akartak, mintsem saját osztály különállásukat fennen hirdetni.

Igen érdekes, hogy a vezetők, mint például *De Leon, Victor Berger, Gompers Debs* elválasztották egymástól a konkrét követeléseket és a végcélokat. De Leon a mozgalom meggyalázásának tartotta a béremelésekért, a munkakörülmények javításáért, a rövidebb munkaidőért vívott harcot. Ezek csupán arra szolgáltak szerinte, hogy a tőkés magához „szoktassa" a munkást. Mások, mint Gompers és a Szocialista Párt nem baloldali vezetői a követeléseket jó állampolgárhoz való módon szerették volna előadni és így reformokra bírni a *„felül levőket".* Általában inkább a távoli jövőről álmodoztak. Ezekhez a nézetekhez járult a szakszervezeti mozgalom egyik jelszava is; a minél jobban megy Amerikának, annál jobban megy a munkásnak igen hangzatos mondata. Az Óvilágból származó tömegeknek a vágyát fejezték ki ilymódon. Lényeges az is, hogy ez a szólam „érezhető" is volt.

Kár lenne azonban idealizálni az amerikai társadalmat. A kapitalista rend *legfejlettebb formája* jött létre. Ez szükségszerűen magával hozta az osztályharc időnkénti fel-fellángolását is. Forradalmi párt ugyan nem alakult ki, s *John Reed* 1918-ban szintén arra a megállapításra jutott, hogy *„az amerikai munkásosztály politikailag a világon a legképzetlenebb"* mégis a munkások harcai hevesebbek voltak, mint az európai országok többségében. Ezeknek küzdelmeknek volt két sajátossága. Az egyik az volt, hogy a csatákat nyíltan vívták, s így a felgyülemlett indulatokat levezették. A másik az előzőnek következményeként az volt, hogy az amerikai társadalom nem zárult be e változások előtt. Nem merevedtek meg az állapotok, hanem állandóan mozgásban maradtak. A függetlenségi háború a polgári forradalom szerepét is betöltötte, de jellegében és eredményében eltért az európai burzsoá forradalmaktól. *Széles társadalmi alapokon nyugodott,* s mivel a fő haszonélvező nem a nagypolgár lett, hanem a farmer, illetve a kispolgár, így ez a bázis nem szűkült be hirtelen. A polgári szabadságjogok tehát szélesebb körűek voltak, mint másutt. A tömegek ilyen értelemben más tapasztalatokat szereztek Amerikában. Az eredmény pedig a széles körű politikai szabadság kivívása volt, s mint már említettük, nemigen maradtak olyan sarkallatos, megoldásra váró problémák, amelyek szoros összefogásra késztették volna a proletariátust.

A nép sokszínűsége homogenizálódási folyamatot indított el. Az *átlag amerikai prototípusa* vált követendő példává. Tulajdonságai időről időre módosultak, de igen érdekes, hogy ez az átlagember a szocializmust külföldi *„találmánynak"* érezte, s nem tartotta összeegyeztethetőnek a *„demokrácia"* és a *„fair play"* fogalmával.

John Reed úgy gondolta, hogy a szocializmusnak akkor lehet csak esélye Amerikában, ha eszközeiben amerikanizálódik. Mert ahogy a kapitalista formáción belül az amerikai különleges helyet foglal el, és fejlődése más sajátosságokat mutat, mint Európában, úgy ebbe kell gyökereztetni a *„vadon nőtt szocialista tenyészetet".* S mint Zala írja, ezt sem akkor, sem azóta nem sikerült az amerikai munkásmozgalomnak végrehajtania.

Az író művének egyik fejezetében, mintegy konklúzióként, fontos gondolatot vet fel. Igaz az a marxi tanítás, amely szerint a kapitalizmus kitermeli saját sírásóját, a munkásosztályt, de Marx sem tévesztette szem elől, hogy *aki a tőkés rendszer természetes halálára számít, az önmagát ámítja.* S ezt az utóbbi állítást, mintha *ma elfelejtenék.* A kapitalizmus élniakarásának ezernyi példája, tünete van, a „testi fenyítéstől", a tömegkommunikációs eszközökön át a polgári társadalom fenntartásának mindenféle eszközt felhasználó óhajáig.

Végül talán még annyit „mentegetőzésképpen", hogy nem volt célom részletes elemzést, ismertetést adni. Zala a helyszínen szerzett forrásokból és tapasztalatokból merítve próbálta ezen igen összetett kérdést a lehetőségek szerint sokoldalúan áttekinti. A vizsgált kor gazdasági fejlődéséről éppúgy képet alkothatunk magunknak, mint a napi politikai élet egyszerű üzletté silányodásáról.

Blahó Miklós

AZ ELSŐ VIZSGÁK TAPASZTALATAI

Azt tartják, hogy addig nem is vagyunk igazi egyetemisták, amíg nem vagyunk túl az első vizsgákon. Nos, ezen túlestünk, kivéve az elbukottakat (őket elsirattuk), és azokat, akik még egy utolsót fohászkodva, ezekben a napokban teszik le, immár dékáni engedéllyel, elmaradt vizsgáikat. Hogy mennyivel lettünk „igazibbak", azt nem tudom, de hogy a vizsgákról alaposan megvan a véleményünk, az tény. És ha már van véleményünk, azt ki is kell fejteni.

Mivel mással kezdhetném a sort, mint mindenki mumusával, a matekkal. Ez az, amitől mindenki fél, és az idén különösen jogos volt a félelem. A mumus ugyanis túllőtt a célon. Volt vagy tizenöt feladat (ügyesen öt példának álcázva) és volt 120 perc. Ennyi idő alatt a legügyesebbek is éppencsak be tudták fejezni a példasor megoldását, ezek átnézésére, az esetleges hibák kijavítására, és főleg a piszkozat letisztázására már nem maradt idejük.

Ez utóbbit ugyan, nem kötelező készíteni, ezt a többség nem is tette meg, így páran az első menetből az elfogadhatatlan írás miatt kaptak elégtelent. Ekkor hangzottak el a női egyenjogúságot súlyosan sértő olyan kijelentések, miszerint „hogy lehet egy lánynak ilyen csúnya írása". Hadd fejezzem ki mélységes felháborodásomat e súlyos jogtiprás ellen. Egy lánynak jogában áll épp oly rondán írni, mint másik nembeli kollégáinak! Más kérdés, hogy a javítóknak, ezt nem kötelességük el is olvasni. De az már idetartozik, hogyha a matematika tanszék reálisabb eredményeket szeretne kapni, akkor meg kell találnia azt az optimális időmennyiséget, amennyi alatt egy dolgozat megírható. Mert a „ketyegő óra", a kevés idő, pánikhangulatot okoz, és fokozza az amúgy is nagy vizsgadrukkot. Véleményem szerint, még egy félóra feltétlenül kellett volna, de az összesen három óra sem lett volna sok.

A gazdaságföldrajz tánszék „dicsekedhet" a második legrosszabb átlaggal. Ennek két oka van, az egyik: az előadásra el kell járni, és oda is kell figyelni, a másik; a tankönyv valóságos telefonkönyv. Nagyon sok benne az adat, a név, a „szecska". Ráadásul rengeteg sajtóhibát tartalmaz, szótag- és mondatismétlést is, ami viszont joggal idegesíti a diákot. Nem is emlegettük másképpen e művet, csak mint a „dadogós jegyzetet". És hiába hangzott el, hogy a vizsgán a legfontosabb az összefüggések elemzése, a túlsúly mégis a lexikális anyagon volt. Az ilyen tankönyv és a vizsga mechanikus tanulásra kényszerít. Emiatt aztán a hallgatók egy része a tárgy tanulását értelmetlennek tartja.

A számítástechnika vizsgában nem lehet kifogásolnivalónk. Németh Mariann szerint *„ha mind ilyen lett volna, akkor ez maga a »mennyország«"*. Mariann egyébként tanszéki képviselő és mélyen fájlalja, hogy jóformán senki sem jön a problémákkal. Hiába hirdette ki többször is, hogy a vizsgák alatt is meg lehet őt keresni. Hiába próbált konzultációt szervezni, nem volt rá igény. Meg lehet nézni az üzenőfüzetet, teljesen üres. Így aztán hiába hivatkozunk a körülményekre, hiába panaszkodunk utólag, ha legalapvetőbb lehetőségeinket sem használjuk ki. Frázisnak tűnik az a jótanács, hogy év közben folyamatosan kell tanulni. Volt aki ezt a frázist a negyedik uv. után hitte el, ekkor kezdte hangoztatni, aztán jött az ötödik, majd a hatodik elégtelen, mert csodák azért nincsenek. De szerencse van. A jelenlegi vizsgaviszonyok és könyvviszonyok között a lottózás úgy látszik elkerülhetetlen. Mégis gondoljuk meg, ez csak azoknál rizikó, akik csak néhány számra tettek. Aki az összeset beikszeli, azzal már nem történhet nagy baj.

A. Z.

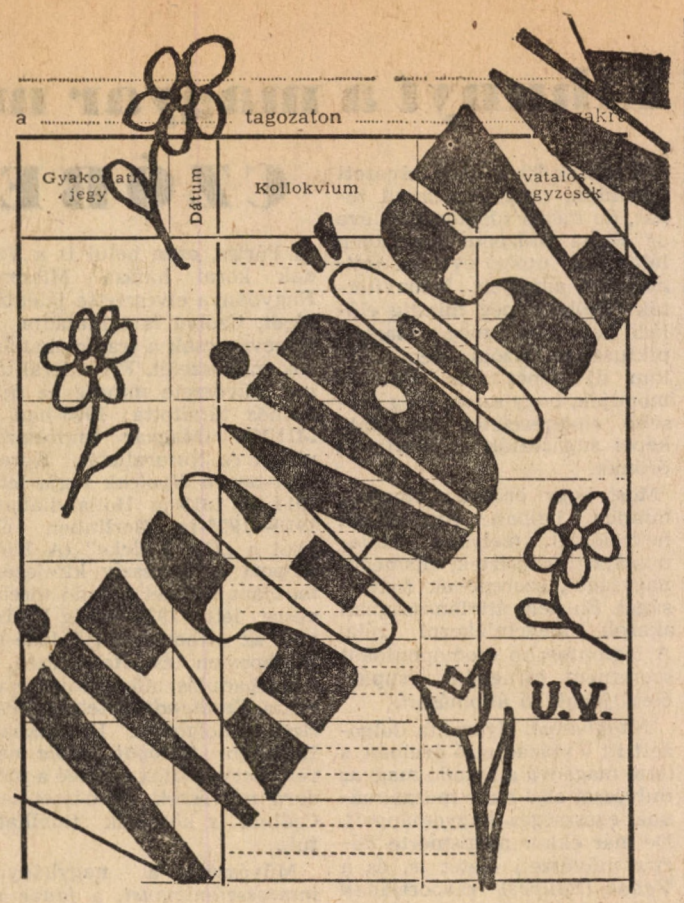

Elég magas a bukások száma

Dr. Ollé Lajos, a statisztika tanszék vezetője a tanszék vizsgatapasztalatairól a következőket mondta:

— A vizsgaeredményekben a korábbi évekhez képest lényeges változás nem volt. A délelőtti hallgatók a mostani vizsgaidőszakban szakstatisztikákból vizsgáztak. A harmadévesek egy fél éven keresztül tanulták ezt a szaktárgyat, s ezért a tananyagokon módosítottunk, ez azt jelentette, hogy csökkent a megtanulandó anyag iparstatisztikából és másból is. Elég magasak voltak a bukási arányok. A hallgatóknak egy-egy kisebb csapata csak többszöri próbálkozás után jutott át a vizsgán, s akadnak még jó néhányan, akiknek még van vizsgájuk. Vegyük sorra az egyes szakstatisztikák eredményeit. Iparstatisztika: az átlag 2,63 volt. A bukás aránya 24 százalék. Tartottuk magunkat az év elején meghirdetett követelményekhez. Ez azt eredményezte, hogy a hallgatóknak egyharmada nem kapott aláírást. Előfordult az is, hogy az utóvizsgára sem készültek fel. Gondolták, utóvizsgán illik az embereket átengedni. Ha kiszűrnénk az elégtelen osztályzatokat, akkor 3,14 lenne az átlag. Belkereskedelmi statisztikából 2,43 volt az átlag. Az elégtelenek aránya itt is 24 százalékos. Nyolc fő még 12-én vizsgázik. Oktatóink panaszkodnak folyamatos felkészülés hiányára és a mechanikus példamegoldó készségre. Közlekedés-statisztikából a hallgatók 2,5 tizedes eredményt értek el. Két diák még itt sem vizsgázott le. A félév folyamán a hallgatók formálisan eleget tettek az évközi követelményeknek, felkészültségük azonban aktív foglalkoztatásra alig volt lehetőség. Agrárstatisztikából 2,66 volt az átlag. Nagyon magas volt az elégségesek aránya, mintegy 45 százalékos. A bukás viszont kevesebb volt mint 10 százalék. Sajnos, a hallgatók közül eleve egy elégséges vágyával vágtak neki a vizsgáknak. Gazdaságstatisztikából 2,9 volt az átlag, a bukások aránya pedig 20 százalékos volt.

Terveink között szerepel, hogy a jövő félévben az új tananyagot adunk a hallgatóknak és a statisztikaképzés rendszerén is változtatunk.

B

ANALÍZIS ÉS VALÓSZÍNŰSÉGSZÁMÍTÁS

A vizsgaidőszak még nem fejeződött be mindenki számára. Ebben az évben egyelőre még nem dőlt el, ki az, aki állja az analízis csapásait.

— Február 16-án lesz az utolsó vizsga, amelyre jó páran jelentkeztek még dékáni, illetve rektori engedéllyel — mondja *dr. Halmai Erzsébet* tanárnő.

Nagyjából azonban már kirajzolódott a félévi statisztika, és úgy néz ki, hogy idén már nem az analízis, hanem a gazdaságföldrajzi átlagok a leggyengébbek.

— Az elmúlt évhez viszonyítva milyen eredmények születtek?

— Ebben az évben szinte eltűntek a hármasok, valamivel több a négyes, ötös, de főleg a kettesek és egyesek száma nőtt meg. Ebben közrejátszott az is, hogy sokan — a tavalyiak alapján — egy komplex függvényvizsgálat elvégzését elegendőnek hitték, akár a hármashoz is. Pedig az előadásokon többször is elhangzott, hogy ezúttal mások lesznek a követelmények. Kár, hogy a hallgatók inkább egymásnak hittek, nem pedig a tanárnak.

A vizsgák során többeknek fájó pont volt, hogy jegyeik megítélésében nemcsak a feladatok helyes — vagy helytelen megoldása volt a döntő. E kérdésben a legilletékesebb dr. Hegedüs Miklós.

— Egyetlen tanszéken sem tulajdonítottak olyan jelentőséget a külalaknak, mint itt. Miért kizáró ok a csúnya írás, miért kap szerepet a külalak a matematikában?

— Régi igazság, hogy tartalom és forma elválaszthatatlan egymástól. Én nem a kalligrafikusan megrajzolt betűket hiányoltam, hanem a hevenyészett, összevissza nyilazott, satírozott dolgozatokat díjaztam bukással. Ez egyébként nemcsak a tanszék sajátossága, más egyetemeken is (pl. műszakin) hasonló az elbírálás. Nem látok okot és alapot a változásra, az összecsapott munkát és ezen keresztül a hozzáállást a továbbiakban is büntetni fogom. (Nem tudom, a külalakon keresztül lemérhető-e a hozzáállás, különösen azoknál, akik első egyetemi vizsgaidőszakukat élik. Úgy érzem, a kapkodás nem annyira hanyagságra, mint idegességre, izgalomra vall.)

— A statisztika is igazolni látszik ezt a réti diákhitet, miszerint az első vizsga könnyebb a későbbieknél. December 22-én sokkal több volt az ötös, kevesebb a bukás, mint máskor. Mi lehet ennek az oka?

— Többször hangoztattam már, hogy ennek semmi alapja nincs. A kezdeti jó eredményeknek más oka van. Elsőként mindenki abból a tárgyból vizsgázik, amiből erősnek érzi magát. Később pedig egyre többen jönnek olyanok, akik másodszor, harmadszor próbálkoznak. Nem lehet meglepő az alacsony átlag.

— Mi várható a második félévben? — Az analízis a középiskolából kicsit már ismerős volt, valószínűségszámítás mindenki számára idegen. Ez további romlást jelentene?

— A tapasztalat azt mutatja, hogy a félévi és évvégi jegyek nem nagyon térnek el egymástól. Az új ismeretanyagnak megvan az az előnye, hogy senkiben sem keltheti az „ó, én ezt már úgyis tudom" hitet. A valószínűségszámításba több más tudományág is beépül, maga a tárgy is közvetlenebbül kapcsolódik a gyakorlathoz, mint az analízis.

— Mi az előadások szerepe a második félévben? Elengedhetetlenül szükséges a tantárgy elsajátításához, vagy meg lehet élni nélküle is?

— Én sem tudok mást mondani, mint az egyetem vezetősége. Az előadások látogatása nem kötelező, és ha nem kötelező, akkor a felkészüléshez elegendő kell legyen a jegyzet anyaga. Az előadás könnyebb elsajátításában és az esetleges szóbeli vizsgákban — melynek anyaga nemsokára ki lesz függesztve a hirdetőtáblán — játszik fontos szerepet.

— Végezetül: tanár úr tavaly a hallgatók szavazata alapján egyike volt az egyetem legnépszerűbb előadóinak. Mi a benyomása a vizsgák után: megismételhető-e a siker?

— Nagyon lebecsülném a hallgatóságot, ha a pillanatnyi vizsga alapján ítélné meg az embert. A tavalyi elismerés — annak ellenére, hogy ez nem összehasonlítási alap, olyan előadókkal szemben, akik csak húsz-harminc fő előtt szerepelnek — kétségkívül jólesett. Az, hogy a tavalyi három díj közül kettő a tanszékre került (dr. Halmai Erzsébet), úgy érzem, annak bizonyítéka, hogy nem mi vagyunk hírhedtek —, legfeljebb a tárgy nehéz.

Lambert Gábor

A külker tanszéken mindenki elégedett

A vizsgaidőszak befejeztével minden tanszéken megkezdődik az értékelés. A tapasztalatok összegzésére, az eredmények számba vételére kerül sor mindenütt.

A külker tanszéken *Radó László* docens nyilatkozott erről:

— Az eredményekkel elégedettek vagyunk — mondotta, majd ismertette az összesítést.

— Külker gazdaságtanból a III. éves nappalisok szigorlatoztak. Átlaguk: 4,27 volt. A IV. évfolyam estisei külker technikából szigorlatoztak. Átlaguk 3,7 volt. Ez az eredmény önmagában nem sokat mond, hiszen ez a tárgy közvetlen szakmájukhoz kapcsolódik. A III. évfolyamos nappalisok külker technikából kollokviumot tettek. Átlaguk: 3,54.

Hosszú idő átlagában megfigyelhető, hogy az estisek átlaga ebből a tantárgyból jobb mint a nappalis hallgatóké.

— Hol született a legrosszabb eredmény?

— A legrosszabb eredmény érdekes módon a mérnök-közgazdász hallgatóknál született: 2,97-es átlag.

— Miben látja ennek okát?

— Talán abban, hogy a hallgatók jelentős része nem a külkereskedelemben dolgozik.

— Milyen vélemény alakult ki a hallgatók felkészültségéről?

— Érdemes megjegyezni, ahogyan a vizsgaidőszak haladt előre, az eredmények tendenciózusan javultak. Ennek oka az, hogy a vizsgaidőszak elejére koncentrálják a vizsgákat. A hallgatók zöme az elején akar túlesni ezeken a vizsgákon. A szigorlatomon, azt hiszem, hat utóvizsga volt, ebből négy az első napon született. Baj, hogy nagyon sokan a vizsga előttre hagyják a tananyagot, azzal a felkiáltással, hogy a tanár csak megadja azt a kettest. Mind a két tantárgy szemináriumos, így folyamatos tanulást igényelne.

— Mit lát a legnagyobb problémának?

— Nagyon komoly probléma az előadások látogatottsága. A vizsgázók nem ismerik az előadás anyagát. Az előadásokon az aktuális magyarországi problémákról van szó, ami semmiféle jegyzetben nem lehet benne, ez következik a jegyzetkiadás hosszadalmas voltából. A változásokat tehát csak az előadáson tudom elmondani. Ami érdekes, hogy az estis hallgatóknál az előadás látogatottsága jobb, mint a nappalin.

— A vizsgáztatásnál, illetve az év folyamán alkalmaztak-e valamilyen új módszert?

— A tantárgyaink ebben a félévben olyan jellegűek voltak, hogy nem alkalmazhattunk semmilyen új módszert. Így hagyományos szóbeli vizsgákat tartottunk. Ebben az évben lesz változás a marketingen, ugyanis olyan sok hallgatónak kell vizsgát tennie, hogy kapacitással nem bírjuk, ezért írásbeli vizsgákat tartunk. Új, hogy három tantárgyat összevontan kérünk számon, ennek megfelelően három tanár fogja javítani a dolgozatokat.

A külker tanszéken tehát pozitív a mérleg. A jó eredmények tükrében úgy tűnik, hogy a tanárok és a diákok elégedettek az elmúlt vizsgaidőszakkal.

Körtvélyes Éva

A PG. vizsgától nem kell félni ha...

A pg. tanszéken *dr. Csáki Csabáné* adjunktus és *dr. Szamarasz Oresztész* tanszékvezető-helyettes tájékoztat bennünket a félévi vizsgaeredményekről. Kérdésemre elmondták, a vizsgaidőszakra a diákok nagy részének sikerült elsajátítani a helyes tanulási technikát és ez megmutatkozik az eredményekben is. Az első évfolyam átlaga 3,26 és ez elég jónak mondható a legjobb csoportátlag 4,05, a leggyengébb 2,83. A tavalyi hasonló adatokhoz viszonyítva (4,17; 2,43) kisebb szóródást mutat. Ez a tendencia lehet annak a jele is, hogy az egyes szemináriumok koncepciójukban közelednek egymáshoz. Az első évfolyamon 530 vizsgázó közül 81-en értek el jeles eredményt és 56 elégtelen született. Ebből 13 volt a helyből uv. a többi érdemjegyhez viszonyítva, közepesből volt a legtöbb.

A II. évfolyamon 583 vizsgázóból 102-en kaptak jelest, s négyest értek el a legtöbben. A bukási arányszám itt már alacsonyabb: 8,2 százalék.

A mozgalmi időszakban problémát okozott a tankönyvhiány, valamint a tanszék tájékoztatójának kései megjelenése. Ennek oka a hosszú, majd egyéves átfutási idő, az elsőéveseknél problémaként merült fel az előadók gyakori váltakozása. Szamarasz Orasztész professzor elmondta, hogy a hallgatók részéről bizonyos konzervatívizmus figyelhető meg. Nehezen szokják meg, ha nem a középiskolában megszokott módszerek szerint adják le nekik az anyagot. Nehezükre esik valaminek utána nézni, félnek az önállóságtól. Ezen változtatni kell, az előadás célja, hogy a tankönyvi ismereteket kibővítse, új megvilágításba helyezze, s ezt a hallgatóknak is meg kell érteni. Mindenesetre igyekeznek állandót biztosítani számukra *Erdős Tibor* személyében. A házi dolgozatokról elmondták, hogy a rosszmájú híresztelésekkel ellentétben nem stílusgyakorlat a hallgatók számára és nem türelempróba a szemináriumtanárnak, hanem a helyes szemléleti mód kialakítását akarják vele elősegíteni. Igaz, hogy pár oldalban nem lehet túl sok újat mondani, de a szemináriumvezetőnek mégis sokat elárul egy ilyen munka. Mindenekelőtt azt, hogy a hallgató képes-e átfogóan, szintetikusan gondolkodni.

Néhány változás is lesz a második félévben. Az aláírás megszerzéséhez három dolgozatból 15 pontot kell szerezni, ez a minimum, ezen kívül az órákon mutatott aktivitás és az előbb említett dolgozat képezi az értékelés alapját. Aki nem tud a három zh-ból 10 pontot szerezni, automatikusan uv-val kezd. A pót zh-ra csak 10 pont felett jogosult. Az évvégi vizsgákra a jelentkezést nem árt időben leadni majd, ugyanis a tanszéken ez évben is az eddig bevált gyakorlat szerint a második félévi vizsgát a hallgatók nem saját szemináriumvezetőjüknél teszik le. Ezért nem árt ha a vizsgáztató időben értesül a vizsgabeosztásról. Ebből következik, hogy a hallgatóknak meg kell gondolniuk, miként állítják össze a vizsgarendjüket. Mint megtudtam, a diákok egyre gyakrabban kívánják átrakatni a vizsgaidőpontokat. (Tavaly például a vizsgázók 40 százalékának volt ilyen kérése.)

A szigorlatokról szólva elmondták, hogy az ezeken született eredmények általában egy fél jeggyel rosszabbak, mint amit a diákok a kollokviumokon értek el. Ennek az az oka, hogy egy szigorlat szélesebb, átfogóbb látásmódot kíván a diákoktól, de ha ezt sikerül megszerezni és tárgyi tudással ötvözni, nem kell félni ettől a vizsgától sem.

Lipták Mária

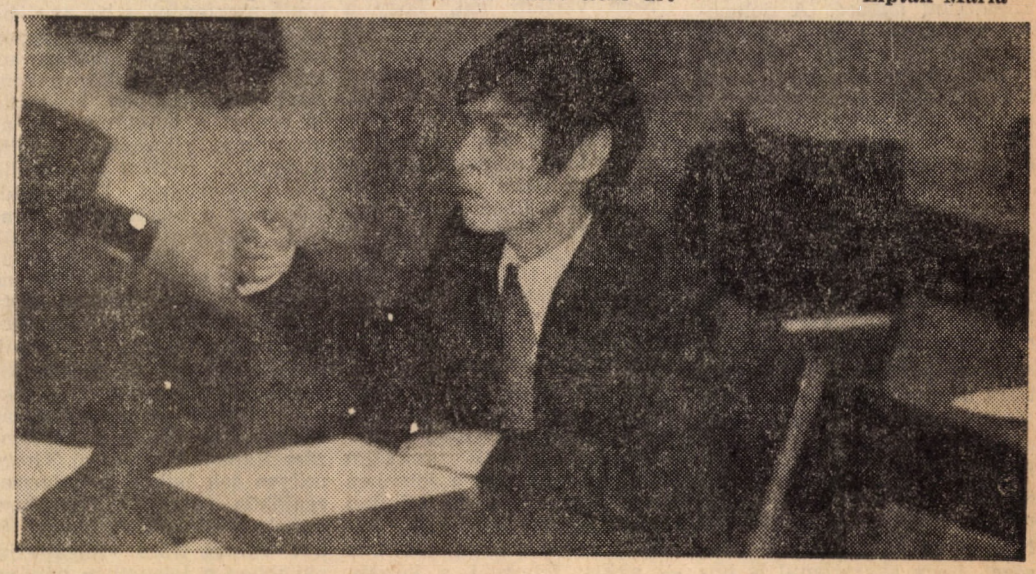

Elhunyt a magyar művészet nagy mestere

CZÓBEL BÉLA

Életének 93. évében távozott közülünk, nem váratlanul tehát, de mégis túl korán. 3 éve az Ernst Múzeum termeiben láthattuk utolsó éveinek festményeit, amelyek bizonyították: Czóbelt még mindig előkelő hely illette meg a magyar pikturában. Azóta nem láttam új képet tőle. De azt mondják, hogy színei még erősebb életszeretetet mutattak, képei sugározták az élnitudás örömét.

Most, hogy örökre eltávozott, minden lapban olvashattuk nekrológját, melyben általánosságban dicsérték, elismerve nagyságát, szerepének fontosságát. Én nem általánosságban akarok megemlékezni róla. A legfontosabb csomópontokat szeretném kiragadni csupán, életútjának fő állomásait.

Nagybánya. Nyaranta dolgozott itt a század első éveiben, s tette magáévá a haladó magyar művészet első nagy mozgalmának egészséges hagyományait. De már ekkor megismerte *Párizs* művészeti életét is, és a *Vadak (Fauves)* csoportjának tagjaival együtt ki is állított. Képeit mindvégig meghatározó erővel befolyásolta Nagybánya és Párizs, ezen belül is a Vadak korai hatása. Mikorra Nagybánya elvesztette jelentőségét, Czóbel is túlhaladta a mereven csak a tradíciókat őrzők művészetét. Friss, kvalitásos művészete mindig az újítókhoz társította: 1908-ban a MIÉNK (Magyar Impresszonisták és Naturalisták Köre), 1911-ben a *Nyolcak* tagja lett. 1914-től 1919-ig Hollandiában, 1919—1925-ig Berlinben élt ahol a *„Die Brücke"* (A Híd) csoport expresszív kifejezésmódjában ismét haladó törekvésre lelt. 1925—40-ig Párizs volt az otthona. Majd 1945-ig Budapesten és Hatvanban, a felszabadulás után pedig nyaranta *Szentendrén,* telente Párizsban dolgozott. Hazánkban 1946-ban *Európai Iskola* néven szerveződtek együvé a modern művészek, természetesen Czóbelt is közöttük találhattuk.

Művészete a nagybányai *impresszionizmust,* a *fauve-os* élénkséget és kemény kontúrokat, a *szecesszió* enyhe hatásaként a vonalak dekoratív játékát és a német *expresszionizmust* ötvözte, s élete során ezt egyéniesítette. *A kontúrok* keménysége az évek során oldódott, a színek lágyabakká, melegebbekké váltak. *Térszerkesztése* (részben a kubizmus hatására) mindvégig jellegzetesen széthulló volt, amelytől képei előtt a néző egy lebegő, bizonytalan, s ezért kissé álomszerű látásélményt érzékelhet. *„A motívumok,* mintha vattatengerben fürödnének, a mélytűzű barnák, a lazacos rozsdaszínek és vörösek, lilától átitatott kékek, a környezetükben puhán olvadó feketék, a szigorúkat veszített, puha kontúrvonalak szövevényéből bontakoznak ki." (Németh Lajos.)

Aki ismerte Czóbelt, ismerte hallatlan munkavágyát, dolgoznitudását is. És — ismerte pipáját. Önarcképe nem lenne hiteles pipa nélkül. E kis rajz 1966-ból való (83 éves korából), s lendülete, tréfája, franciás könnyedsége a művész vitalitásáról, életszeretetéről is tanúságot tesz. Számomra nagy élmény volt, hogy három évvel ezelőtt meglátogathattam műtermében. Beszélgetésünk végén mondta: örülhetek neki, hogy a művészet iránt érdeklődöm. „A legszebbet választotta, ha elmélyed benne, sok öröme lesz az életben." Alkotásainak tanulmányozásakor is azt éreztem: e megállapításakor is igaza volt. Éppúgy, mint műveinek festése közben.

Chikán Bálint

LÁTHATÓ GYÖKEREK, HIÁNYZÓ SZÍNEK

Arkagyij Rajkin és társulata harmadszor jár Magyarországon, de tapasztalataim szerint — és magamból kiindulva —, nevének hallatán elsősorban arra gondolunk, hogy „Válami ván, de nem az igázi". Pedig ő a leningrádi, moszkvai, egyáltalán a szovjetunióbeli közönségnek mást, és természetesen többet jelent. Mennyivel? Például műsora mottójának Kurt Vonnegut: 5. számú vágóhíd című regényéből választott egy részletet, amolyan házi imádság félét: „Isten, adj nekem derűt és nyugalmat, hogy tudomásul vegyem mindazt, amin úgysem változtathatok; bátorságot, hogy változtassak azon, aminek megváltoztatására képes vagyok, és bölcsességet, hogy mindig megmondhassam, mi a különbség a kettő között." Erre tesznek kísérletet a Miniatűr Színház művészei, természetesen elsősorban Rajkin. Műfajukkal kapcsolatban még egy — gondolom, spanyolviaszszámba menő — felfedezésemet adom közkézre: a leningrádi színház neve Miniatűr (1939-ben alakult), nálunk pedig van egy Mikroszkóp. Nem ismerem alaposan Komlós János műsorait, mert — vagy épper ezért —, nem rajongok értük. Például: a fodrászüzletben a fodrászok mindennel foglalkoznak, csak a vendégekkel nem. Nem tudják ugyanis elintézni apró-cseprő ügyeiket, mert ez is zárva, az is zárva, holott munkaidő van. Hát persze: a szerelő, a fogorvos, az elárusítónő (akiket a fodrásznők keresnek) ott ülnek a fodrászszékekben, és toporzékolnak, miért nem szolgálják ki őket pontosabban, hiszen ők is sietnek, munkaidő van. Így az összehasonlítást a magam részéről befejezettnek is tekintem — remélem, kritikusaink közül majd vállalkozik a direkt párhuzamra is valaki. (Bár Komlós humorát, egyáltalán a kabarét nem szokás nálunk elemezni.)

Szóval Rajkin és a Miniatűr Színház műsora politikai kabaré, illetve talán pontosabban társadalmi kabaré. A jelenetek a maguk helyén tipikus szituációkat, emberi magatartásokat mutatnak meg, amelyek először is természetesen a szovjet hétköznapokból valók. Ez lehetne számunkra teljesen értelmetlen, vagy csak egyszerűen komikus, legalábbis, ha valaki nem élt egy darabig a Szovjetunióban. Rajkinéknak azonban ennél sokkal több sikerült és sikerül nyilvánvalóan rendszeresen. A többlet, ami feltűnik nekünk, az az, hogy mennyire magunkat látjuk viszont a jelenetekben; vagyis, hogy mennyire közösek a problémáink (és ez nyilván nemcsak velünk van így, hiszen Rajkint a többi szocialista országban is jól ismerik), hogy milyen mélyre lát a művész. Nem lehet kihagyni a lehetőséget, hogy akaratlanul is hasonlítgassunk: ott és nálunk. Néha úgy tűnt, ezen túl vagyunk, néha meg úgy; ezt mi már (vagy még) — legalábbis de facto — elfogadtuk. A műsor felettébb inspiratív, gondolatébresztő. Mindenekelőtt azáltal, hogy maga is jelentős és főleg őszinte gondolatokat hordoz. Nincs maró gúny a műsorban, nincs semmi beképzeltség, nincs „felülről látás", nincs „tanmese", hogy „nézzétek, milyen lusták (felelőtlenek, buták), kapzsik *vagytok*". Ehelyett rendkívüli éleslátásról, szellemességről és közös gondjainkról tanúskodnak a tréfák. És még valamiről: „minden jelenetben az a jelenség érdekel, mondta Rajkin egy korábbi interjújában, amely a szereplőt olyanná teszi, mint amilyen."

Mostani műsorának egyik magánszámában, amelyben a borravaló égető kérdését és a világnak „adókra" és kapókra való felosztását feszegeti, az utolsó mondat így hangzik: nagyon mélyre kell nézni, mélyre kell látni. Egészen a gyökerekig. S az előbbi idézet mellé állítva, a humoristáról alkotott fogalmainkhoz képest szokatlanul komoly ars poetica ez — ettől függetlenül mindannyiunknak szól. S ezek után már, tényleg csak az kell: „Isten, adj nekem..."

★

Lehetőség szerint pontosan tudtam, hogy mit várok a „régi szép Budapestről" szóló vígszínházi játéktól, a Rezeda Kázmér szép életétől. És ezzel a szerénytelen kijelentéssel nem szeretném azt a benyomást kelteni, hogy keveset vártam, hogy előre „tudtam, amit tudtam". Persze az én előzetes elképzelésem csak annyira volt pontos, amennyire a Krúdy-életmű hangulatát, vagyis a századelő szavakba foglalt atmoszféráját direkt módon meg lehet ragadni, meg lehet fogalmazni és el lehet mondani. Ezenkívül természetesen élénken él az emlékezetemben Huszárik Zoltán kitűnő filmje, a Szindbád is.

Nem vártam azt, hogy a színpadon ott kezdődjék a játék, ahol a filmen abbamaradt. Azt reméltem, hogy színek lesznek, többnyire erősek, mély tónusúak, s belőlük összeáll majd a kép. Számítottam továbbá a dekadenciára, elvégre az alcím szerint Pestről is szól a játék, Krúdy pedig azt írta, Pest akkoriban „a fulladásig jól lakott gyönyörrel, bűnnel, étellel és itallal", de „zsebmetsző, sajtszagú, ocsmány" volt, a „bűneiben a kivégzésre megérett régi Magyarország" fővárosa.

Ha egy darab nem a régen elfeledett (nyilvánvalóan csak didaktikusan vegytiszta példázatoknak ürügyül szolgáló) időkben, s nem is a jelenben (hogy egyenesen bevallottan rólunk szólna) játszódik, hanem a nem túl távoli múltban — akkor felmerül a kérdés, miért? Mi célból? A darab rendezője és összeállítója, Kapás Dezső azt írja a műsorfüzetben, hogy magunkra kellene ismernünk, mert a „békebeli evészet-ivászat újra halálos divat, s a jobb léttel sokszor jár együtt a véget nem érő mulatozás, az idegbaj, s szerelmi erkölcseinkre sem mindig gondolhatunk büszkén, ha a századeleji hölgyek és urak kalandjait szemléljük a színpadon". Meggyőződésem, hogy ha a produkció sikerült volna, akkor sem az lett volna az igazi érdeme, hogy a színházból kijőve a homlokunkra ütünk, s azt mondjuk; „tényleg, de sokat eszünk". Értéke lehetett volna az előadásnak, ha színpadi eszközökkel újra teremtette, elénk állította volna Rezeda Kázmér szép életét, a Krúdy-jelenség lényegét, és a korabeli Budapest hangulatát.

Nem az a véleményem, hogy ebből az általam megszabott hármas célból semmi sem valósult meg. Ebből is valamennyi, abból is, meg a harmadikból is. Ígéretes ötlet volt különválasztani a cselekvő Rezeda Kázmértól ifjúkori énjét, a regényes fiatalembert, s öregedő „változatát", a beteges úriembert. Nem sikerült azonzan egyformán jól a két figura. Az úriember alakja teljesebb, valósabb és sokkal jobban illeszkedik a darab szerkezetébe, mint a fiatalemberé. Teljesebb lesz tőle a „szép élet", míg a fiatal és az igazi Rezeda között nem érzékelhető eléggé az a távolság, ami megalapozná különválasztásukat. Ez különösen a második részben ahhoz vezet, hogy Rezeda mellett a fiatalember alakja legalábbis funkciótlanná válik.

A színpadi játék sajátosságai nagy lehetőséget kínáltak a Krúdy szabad elbeszélői módjának megfelelő cselekményvezetés és szereplőmozgatás megteremtésében. Olyan eszközök ezek, amelyek a filmen nem, vagy csak részben hasznosíthatók, s az előadás egyik értéke éppen ez: a szereplő megfordul, s ha az előbb az utcán volt, most már éppen egy kis szállodai szobában van. Feltűnő, hogy amikor a rendező fokozottabban használta ki ezeket a lehetőségeket, az gyorsította, ritmusosabbá tette a darabot, például a második rész első felében. Ekkor tudjuk meg a legtöbbet a korabeli Budapest hangulatából. Ady verse. a „Budapest éjszakája szól" című, Darvas Ferenc pompás zenéje, valamint Psota Irén és Tomanek Nándor éneke igazán telitalálat, s az egyik legjobb jelenet. A másik kiemelkedő mozzanat nem sokkal később következik, Császár Fruzsina barátnőinek találkozása Rezeda Kázmérral. S hogy milyen sok bukott a kulcsszereplőkön ebben a darabban, annak legfényesebb bizonyítékát Tábori Nóra szolgáltatja, aki ebben a jelenetben néhány percre teljesen átveszi az igazi főszereplőktől az irányítást és Dóri szerepében ízig-vérig Krúdy-figurát és ízig-vérig pesti nőt alakít.

Szóval a főszereplők. Az Őrült naplóját és benne Darvas Iván alakítását életem három legnagyobb színházi élménye között tartom számon. Mégis aggodalommal láttam, hogy egy Gogol-novella hősét Darvas a televízióban nagyszerűen, de az Őrült naplójából ismert alakítása pontos másaként elevenítette meg. S most újra: amint Rezeda Kázmér felkiált: „Akasszanak fel, ha..." azonnal a fülemben cseng az intonáció eredetije, Popriscsiné: „Vonják meg a fizetésem, ha..." És a „déja vu" többször is előfordul. Úgy gondolom, ez az egyik oka annak, amiért az általa elénk állított Rezeda Kázmér összetéveszthetetlenül Darvas-alakítás ugyan, de nem igazi Krúdy-figura. Meg van benne a modoros mozgás, hanghordozás, de hiányzik a finomság, valamelyes visszafogottság. Darvas ezért nem tud igazán hozzájárulni Krúdy zeneiségének, líraiságának reprodukálásához.

Császár Fruzsinát Ruttkai Éva alakítja, meglehetősen bizonytalanul. Fruzsinát „dologtalan gazdagság, seregély-ostobaság, ledér rafináltság, bágyadt selyem és tétlen parfüm" lengi körül — vagy lengené körül, ha Ruttkai nem támaszkodna csak a külsődleges eszközökre, a széles gesztusokra, a hangos hisztériára. Külsőek maradnak ezek a mozzanatok, mert a színésznőnek nem sikerült megtalálnia azt az alaphangot, amely összefogta volna és árnyaltabbá tette volna az alakítást. Talán a 40. éve felé közeledő nő perzselő szerelme lehetett volna ez, s hogy Ruttkai is képes ezt eljátszani. azt tavalyi Cleopátra-alakításának néhány nagyszerű pillanata is bizonyította.

Psota Irén játssza Johanna-Jánoskát, Rezeda hűséges, de hűtlenül elhagyott társnőjét és gondviselőjét. Kevés színésznőnkben van annyi sugárzó feszültség, mint Psota Irénben, és egyénisége nehezen viseli még a viszonylagos hátteret is. Amikor énekelhet — nem véletlen, hogy a darab legjobb pillanatát a zenés betétek —, uralja a színpadot. Amikor a nyilvánosház tulajdonosnőjét kell játszania, akkor csillogó szemei, karjának szögletes mozdulatai a legteljesebb, s a leghihetetlenebb kontrasztba kerülnek, szavainak „Lujzai" butaságával. S a kontraszt végig feloldatlan, a kívánt hatás pedig elmarad.

Mindent összevetve a darab nem nevezhető sikerült alkotásnak. Hiányoltam Krúdy líráját, s hiányoltam a békeidők fülledtségét. A színek pedig, amelyekről korábban volt szó, nemcsak hogy képpé nem álltak össze de néhol feltűnően hiányoztak.

Morcsányi Géza

Mánfai Csaba versei:

Mérleg

Sánta vagyok,
És féloldalas.
Félvállamon
Magam terhét,
A másikon,
Másokét cipelem.
Hol fel, hol le
Billen a mérleg,
Mit a nyak tart
Egybe.
Nyelve a nyelvem,
Mely sokszor
Nem mér, hanem
Lóg a lihegéstől,
Másokért.

In memoriam

Ismeretlen guatemalai költő halálára

Hatmillióból
Meghalt ... ezer
Köztük te is

A kő betemetett
Ha volt kő
A fa rádégett

Ha volt fa
A föld elnyelt
Ha volt föld

Sírodra jelt
Én teszek
A jeltelen

Emlékezzetek!

HANGLEMEZKLUB EGYETEMÜNKÖN

A Magyar Hanglemezklub, amely elsősorban a komoly zene kedvelőinek biztosított időszakos tájékoztatást, illetve kedvezményes lemezvásárlási lehetőséget, jelenleg a döntő átalakulások korát éli. 1974 végére a tagság létszáma meghaladta a négyezret, ennek ellenére tényleges klubélet nagyon kevés helyen volt, sőt maga az intézmény is csak meglehetősen szűk körben volt ismert.

Az utóbbi években az importból származó présmasz sza 90 százalékkal lett drágább, ennek ellenére a művészlemezek ára továbbra sem változott, de a kedvezményes vásárlási lehetőséget nem tudták tovább bővíteni.

A közművelődési határozat szellemében azonban új forma született, amely elsősorban a fiatalok érdeklődésének felkeltését tűzte ki célul. Lényege az, hogy a klubtagságot ne a kedvezményes vásárlásra jogosító csekkfüzet kiváltásának egyszerű aktusára korlátozzák, — amit tulajdonképpen a régebbi forma jelentett —, hanem ezentúl klubfoglalkozások keretében előadásokat, lemezbemutatókat, ismeretterjesztő műsorokat is tartsanak a gyűjtőknek a klub, illetve a Hanglemezgyártó Vállalat munkatársai. A Muzsika 1975 májusi száma ismertette először a már új formában működő klubok jegyzékét. A kezdeményezés olyannyira bevált, hogy 1976-tól már csak ilyen jellegű klubok működnek az egész országban, a régi központ szerepe pedig ezek összefogása, irányítása lesz.

Ilyen klub indult be és működik egyetemünkön is. Az ősszel két előadást tartottak népzenei lemezfelvételekből az MHV munkatársai, mindkettőt komoly érdeklődés kísérte.

Lázár Imre, a klub vezetője elmondta, hogy a kedvező, biztató kísérletek után az idén tovább javítják a hanglemezklub egyetemünkön működő részlegének munkáját. A kedvezményes vásárlásra jogosító utalványokat február 20-tól lehet megváltani a kultúrosztályon. változatlan feltételek mellett: ötven forint egy hat utalványból álló füzet, amelynek minden szelvényére egy darab LPX 11 ezres sorozatszámú (vagyis komoly zenei) lemez vásárolható, 60 forint helyett 37 forintért. Minden klubtag két hatszelvényes füzetet vásárolhat egy évben.

A klubjelleg erősítése érdekében több előadást is terveznek, az eddigiektől eltérően azonban nem a Kinizsi-klubban, — hiszen ott már működik egy komoly zenei klub —, hanem a Veres Pálné utcai kollégium klubjában is. Egyik előadás témája Bartók művészete lesz — mint ismeretes, a közelmúltban jelentek meg a számos nemzetközi díjat hozó Bartók-összkiadás utolsó lemezei. Kellő számú érdeklődő esetén egy üzemlátogatás során megismerkedhetnek a klubtagok a hanglemezkészítés folyamatával, a stúdióktól a csomagolókig. A program összeállításánál számítanak a klub vezetői a tagság ötletére, javaslataira, hogy minél változatosabb programot tudjanak összeállítani. A klub rendezvényeit az egyetemen és a kollégiumban elhelyezett plakátokon hirdetik meg, az érdeklődők tehát ezeket figyeljék!

Tóth Ferenc

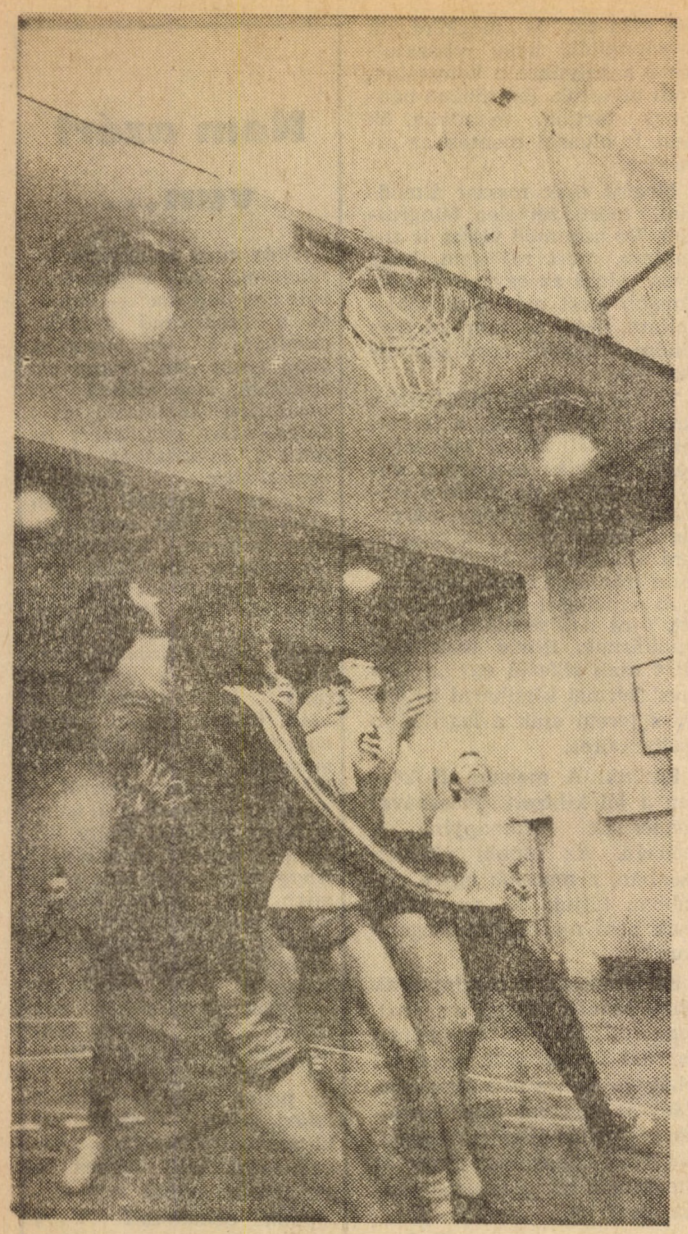

HOL A LABDA? (FOTÓ: ESZES ISTVÁN)

AMI A BRONZ MÖGÖTT VAN

FÉRFI KOSARASAINKRÓL

Előző számunkban a kosaras-lányokat mutattuk be, ez alkalommal pedig a fiúkon a sor. Az elmúlt év végén azt hiszem nehezteltek ránk a csapat tagjai, amiért csak a lányok mérkőzéseiről írtunk tudósításokat. A lányok NB II-be való feljutása nagyszerű sportsiker, de bizony nem lebecsülendő a fiúk harmadik helyezése sem kosárlabdasportunk második vonalában. Többek között azért sem, mert ez a bronzérem a csapat eddigi legkimelkedőbb helyezését jelenti.

Az együttes 1971-ben jutott fel az NB II-be, s azóta megszakítás nélkül ebben az osztályban játszik, s mindeddig a középmezőnybe tartozott. *Kunits Péter*, a csapat jelenlegi edzője, három éve került együttesünkhöz, s mint a játékosok elmondták, amióta ő vezeti az edzéseket, sokkal jobb a hangulat, s ennek is köszönhető részben a sikeres szereplés. Valóban baráti társaság jött létre, jól megértik egymást a pályán és a pályán kívül egyaránt. Ez nagyon fontos dolog.

Az elmúlt bajnokságban 10 játékos alkotta a keretet. Igen jelentős erősítésnek számított *Némethi Gábor*, aki a hazai kosárlabdázás egyik vezető egyesületéből, a Budapesti Honvédból igazolt át a Közgázra. Ő lett az egyik húzó embere a gárdának, s mint játékostársai ecsetelték, személyében nagyon rendes srácot is nyertek. Rajta kívül még a *Hatházi* fivérek és *Móricz Gábor* is az egyetemi egyesületre cserélték fel a Honvédet. Ha már az összetételnél tartunk, érdemes szót ejteni arról, hogy jelenleg mindössze három egyetemista van a csapatban, hárman tavaly végeztek, a többiek pedig korábban fejezték be tanulmányaikat. Egyébként együttesünk arról is híres, hogy játékosaik között csak közgazdászt lehet találni.

Heti három edzéssel készülnek a fiúk a mérkőzésekre. Az elmúlt évi teljesítményről Kunits Péter így vélekedett: *„Mindenképpen fejlődött a csapat a korábbiakhoz képest. Személyekkel is erősödtünk (pl. Némethi), de ami legalább annyira fontos, mint csapat is sokat fejlődtünk, egységesebbé vált az együttes.* Javult a szellem, a hangulat a csapaton belül. Játékosállományunk olyan, hogy nincs túlzottan nagy különbség az egyes emberek között, azaz megközelítően azonosan használhatók. Sok dobójátékosunk van, és ezek egyszerre való pályán tartása gondot okoz. *Az NB II. Keleti csoportjában mi dobtuk a legtöbb kosarat, mérkőzésenként nyolcvan pont fölötti átlagot teljesítettünk.*

Dobójátékosaink közül Némethi Gábor több mint 600 pontot ért el, amivel az NB II-es mezőnyben a legjobbak között van. Kiemelkedik Lupis József dobóteljesítménye is. Volt, aki dobóbiztonságával jeleskedett, volt aki az irányítókészségével tudott használna lenni a csapatnak, s akadt, aki a védekezésben tűnt ki. *Védekezésben egyébként van mit javulnunk (a sok kapott kosár is ezt mutatja), de az elmúlt bajnokságban ezen a téren is sikerült előbbre lépnünk.*

Tavaly 26 bajnoki találkozón 19 alkalommal győzelemmel hagyhattuk el a pályát. Vereségeink okai közé sorolom többek között azt is, hogy az őszi szezon már szeptember elején elkezdődik, és bizony mi csak ilyentájt tudunk összegyűlni. Így az első mérkőzésekre kevés közös gyakorlással állunk ki, s nem csoda, a gyengébb teljesítmény. Ez idén is így történt. Ha ekkor nem kapunk ki, s esetleg az ellenfelek egymás elleni eredményei is kedvezően alakulnak, talán még az I. osztályba is bejuthattunk volna. No. de az 1975. bajnokságra a célunk az első öt hely valamelyike volt, s ezt túlteljesítettük a dobogós helyezéssel. Jóllehet még ezt is szerencsésnek tartom, hiszen ebben a mezőnyben négy-öt csapat közül bármelyik lehetett volna harmadik."

Az edző említette, hogy esetleg az NB I-be is feljuthattak volna. Ugyanakkor az egyetemen néhány jól értesült tudnivélte, hogy a csapatnak nincs szándékában feljutni, mondván, ott nagyobbak a követelmények, többet kell edzeni, s ezt ők nem vállalják. Ezt a „kacsát" *Sörés János*, a szakosztály vezetője, a Statisztika tanszék adjunktusa a következőképpen „ölte meg": „Egyrészt a csapatnak reális esélye nem is volt a feljutásra (a korábbi vereségek miatt), s csak az eredmények valami egészen szerencsés összejátszása esetén nyílt volna lehetőségünk erre. Másrészt pedig minden játékosunk mindenkor nyerni megy a pályára, a sikerért küzd. De a győzelem nem sikerülhet mindig, becsúszhatnak vereségek, hiszen nálunk jobb csapatok is szerepelnek a bajnokságban. Ezek közül, véleményem szerint a legjobb — a MEAFC — jutott fel.

Sörés János beszélgetésünk során kitért arra is, hogy milyen fontosak az egyetemen az úgynevezett másodlagos közösségek, így például a sportközösségek. Éppen jelentősége miatt kellene többet törődni ezekkel a sportközösségekkel. Véleménye szerint ugyanis a közgazdász pályának az egyetemen működő sportkörök eredményes, jó munkájával is lehetne hírverést csinálni. A kosarasok közössége mindenképpen figyelemre, s követésre méltó.

Ma már javában folynak az idei bajnokság előkészületei, hiszen február végén kezdődik a szezon. Ebben az évben helyt kell állni a főiskolás bajnokságon, az MNK-ban, és természetesen az NB II-ben is. Sűrű a program. Erre a bajnokságra az eddig elért szint tartása a reális cél, tehát nem az első osztályba való feljutás. E cél megvalósítására megfelelőek a lehetőségek, s a játékosok adottságai. Néhány jó képességű kosarassal egészült ki ebben az évben az együttes. Kunits Péter nagy hozzáértéssel irányítja a csapatot, s ez is biztosíték lehet a kitűzött cél elérésére.

Végezetül pedig adjuk át gratulációinkkal együtt mi is jelképesen a bronzérmet azoknak a játékosoknak, akik ezekben a napokban szakosztályi összejövetel keretében nemcsak jelképesen kapják meg a tavalyi szereplésért járó maradandó emléket: *Saád Andrásnak* (ő a csapatkapitány), *Hatházi Istvánnak, Móricz Gábornak, Kamarás Istvánnak, Papp Lászlónak, Radnai Györgynek, Udvarhelyi Csabának, Borbély Csabának, Lupis Józsefnek, Némethi Gábornak* és *Hatházi Péternek*. Az új játékosoknak, *Csathó Ferencnek, Horváth Bélának* és *Varga Istvánnak* pedig azt kívánjuk, hogy az idei bajnokság befejeztével már az ő vitrinükbe is kerüljön egy-egy ilyen érem.

Borsi László

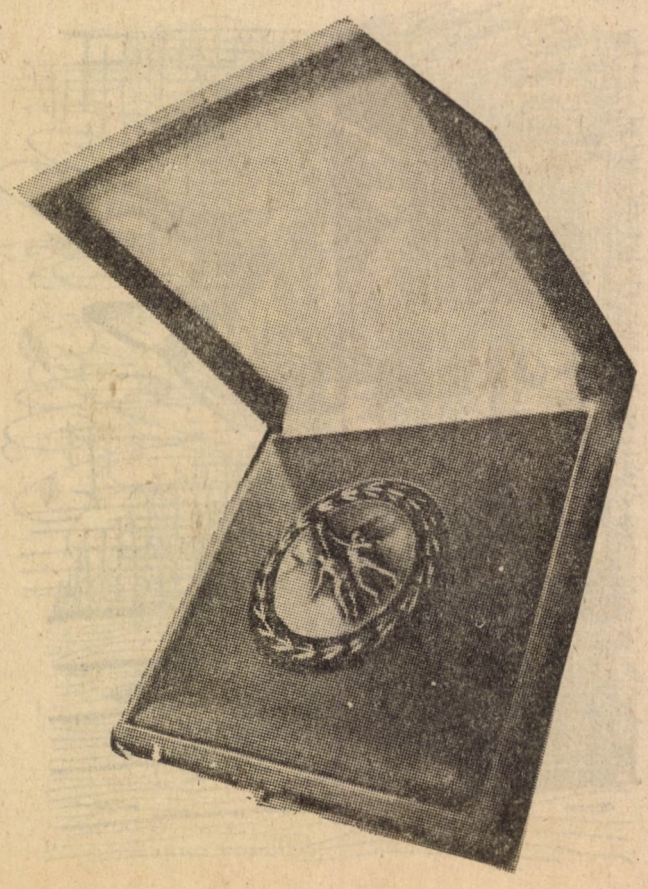

BANGLADESHI OKTATÁS

Bangladesh a világ legszegényebb országa — mondják az emberek. Mi is határozta meg az ország szegénységét? Igaz, Bangladeshben nagy az éhség, nagy az analfabéták száma, nincsen ipar, sem fejlett mezőgazdaság.

Mi van Bangladeshben? Az ország gazdag természeti szépségekben, folyókban és gyakori államfő változásokban. Hiszen 1975. augusztus 15-e óta már kétszer volt kormányváltozás. Mégsem vagyunk annyira szegények.

Nézzük meg, van-e még valami? Van oktatás, de ez milyen lehet?

Röviden összefoglalom Bangladesh oktatási rendszerét. Bangladeshben az anyáknak nincs szülési szabadságuk, de ettől függetlenül az anyák szülnek gyerekeket, sőt, a világon nálunk a legmagasabb a születési arányszám. Az anyák nehezen tudnak gondoskodni a gyerekekről, hiszen nálunk nincs bölcsőde, nincs óvoda. Anyagi támogatást nem kapnak az államtól, családi pótlékot sem. Ötéves korában minden gyereknek meg kell kezdenie kötelező általános iskolai tanulmányát. 1972 februárja előtt ez a kötelesség csak papíron volt, azóta a gyakorlatban is megvalósult. Az állam nagy gondot fordít az általános iskolai oktatásra. Nemcsak hogy tandíjat nem kell fizetni, de ingyen kapják a tankönyveket is. Az általános iskola ötéves, a harmadik osztálytól kezdve kötelező az angol nyelv tanulása, ami igen nehéz teher egy hét-nyolc éves gyerek számára. Az általános iskola befejezése után kerül sorra a gimnáziumi oktatás. (Nálunk nincs szakközépiskola.) A gimnáziumi oktatás is ötéves. Van egy másik iskolatípus is, ahol hároméves oktatás folyik, de ez csökkenő tendenciát mutat. Ennek befejezése után egy hároméves szakmunkásképző tanfolyamra jelentkezhetnek a diákok, de ide csak nagyon keveset vesznek fel. Ez az iskola nagyjából hasonlít a magyar szakmunkásképzőre. De térjünk vissza a gimnázumokhoz. Itt már tandíjat kell fizetni, a tankönyveket sem adják ingyen. A negyedik osztályban a természettudományi, társadalomtudományi és a kereskedelemtudományi szakok között kell választani.

A gimnázium befejezése után sokféle pálya között választhatnak a gyerekek. Mehetnek gépíró- és adminisztrátorképzésre, technikusnak, tanárképzőbe, felsőfokú gimnáziumba vagy akár politechnikai intézetbe. A hároméves politechnikai intézetben igen sokrétű képzés folyik, pl. gépész, villanyszerelő, rajzoló, textil-, jutatechnikus stb. A magyarhoz hasonló középiskolai szintű oktatásban a diákok nem kapnak érettségi bizonyítványt.

Felsőfokú gimnázium

Kétéves iskola, itt is ugyanazon a három szakon folyik a képzés, mint amelyeket a gimnáziumoknál már említettem. Nálunk az érettségi vizsga különös módon történik. Tíz tantárgyból kell írásbeli vizsgát tenni (szóbeli vizsga ugyanis nincs). Az országban 80 kijelölt helyen folyik a vizsgáztatás. A vizsgaidőszak általában egy hónapig tart, 100 a legmagasabb pontszám, 36 pont az elégséges. A felsőfokú gimnázium elvégzése után következik a főiskola vagy az egyetem.

Főiskola

Ide csak erős felvételi után kerülhetnek be a gyerekek. A mi főiskolai oktatásunk nem hasonlítható a magyarhoz. A képzésnek két formája van, az egyik kétéves — Graduate, a másik hároméves — Honours. Ahhoz képest hogy Bangladesh szegény ország, nagy a főiskolák száma, eléri az ötszázat is, de ezek között nincsenek műszaki főiskolák, nincs szakképzés.

Nézzük meg, kik is tanulhatnak ezeken a főiskolákon?

A felvételi előtt a diáknak jól meg kell gondolnia, hogy a családja tudja-e biztosítani számára a tandíjat, a kollégiumi vagy az albérleti díjat és még zsebpénzt is. Következésképpen csak azok kerülhetnek főiskolára, akiknek tulajdonuk van vagy szüleik valahol egy nagy íróasztal mellett dolgoznak. A mi főiskolásaink helyzetét nem lehet összehasonlítani a magyarokéval, és ez nem is véletlen, hiszen Bangladesh megalakulása előtt 200 évig angolok, legutóbb pakisztáni burzsoák uralkodtak 25 évig, s ezt az iskolarendszert még tőlük örököltük.

A szegény családból származó diákok közül nagyon kevesen tudnak tanulni, most kicsi a szociális támogatás A szociális támogatást a rektortól kérvényezi, a rektor dönti el, hogy adja-e? Itt is nagyon figyelembe veszik a tanulmányi eredményt. Ebből a szociális támogatásból viszont nagyon nehéz a kollégiumi díjat fizetni, hát még a tandíjat és az egyéb kiadásokat fedezni. Mégis többen jelentkeznek ezekbe az iskolákba, mint amennyit felvehetnek.

Ennek befejezése után kerül sorra a legfelsőbb oktatási forma, az egyetem. Nálunk összesen hét egyetem van: műszaki, itt mérnökképzés folyik, orvostudományi, természettudományi (tanár, bölcsész-közgazdászkarok) és jogtudományi.

A műszaki, orvosi és agrár-egyetemekre a felsőfokú gimnázium elvégzése után jelentkezhetnek a diákok, a többi egyetemre csak a főiskola után. A műszaki egyetemen négy év, az orvosin és az agráron öt év a tanulmányi idő. A természettudományi egyetemeken különösen sok lány tanul. A kétéves főiskolát végzetteknek még két, a hároméveset végzetteknek még egy évig kell járniuk egyetemre, hogy megkaphassák a diplomát.

Bangladeshben

minden oktatási szinten van esti tagozat, ahol szintén tandíjat kell fizetni. Esti iskolákban vagy egyetemeken általában szegény családból származó diákok tanulnak, akik napközben dolgoznak.

1972 előtt az idősebb analfabéták számára nem volt semmiféle tanulási lehetőség, de 1972 után a Mudzsib-kormány szervezett egy új oktatási rendszert az idősebbek számára, melynek eredményeképpen rohamosan csökken az analfabéták száma.

Mint a tőkésországokban, 1972 előtt nálunk is folyt különböző oktatás a nagyüzemekben (szakmai oktatásról van szó), ez is elsősorban a tőkések érdekeit szolgálta. 1972-ben ez az oktatási forma megszűnt, az oktatási minisztérium próbálta új módon beindítani, de nem nagy sikert ért el vele.

Safiqul Islam

Szakszemináriumról szakszemináriumra

4. NÉHÁNY KÖVETKEZTETÉS

HÁROM KORÁBBI lapszámunkban foglalkoztunk a szakszemináriumokkal. Arra szerettünk volna választ kapni, hogy a szakszeminárium — mely, mint oktatási forma jó — miért nem tudja igazán betölteni funkcióját az oktatásban?

Vizsgálódásainkat azonban nem koronázta teljes siker. Ennek egyik oka talán magában a vizsgálat módszerében keresendő. „Érdekes" módon, valahogy maguknak az „érdekelteknek" nem volt „érdekük", hogy egyik vagy másik szakszemináriumról elmondják őszintén a véleményüket. Sem a diák — aki a februárt a jól megérdemelt, vizsga utáni pihenéssel, utazgatással tölti —, sem a tanár nem mondja a saját szakszemináriumáról, hogy az nem jó. A diáknak, akinek pedig érdeke kellene, hogy legyen, nem érdeke. A tanár — ha másból nem, presztízs okokból — sem mondja azt, hogy a szakszeminárium, amit vezet, nem működik elég eredményesen, egyszóval: rossz.

PERSZE A ROSSZ itt nem is biztos, hogy helyénvaló kifejezés. S ez már a másik oka annak, hogy miért nem derült ki a szakszemináriumi riportokról az, hogy hol is a baj? Arról van szó ugyanis, hogy nincs egy olyan mérce, melynek segítségével az egyik szakszemináriumról elmondhatjuk, hogy jó, a másikról pedig azt, hogy nem. Így aztán nem meglepő, hogy a megkérdezettek — tanárok, diákok — nem mindig az őszinteség hiányában mondták szakszemináriumukat jónak, hanem egyszerűen azért, mert szerintük ez a jó. Ha egy szakszemináriumi csoport tagjai rendesen járnak, a foglalkozásokra, vitatkoznak, megírják rendben a diplomájukat, akkor már mindenki — tanár és diák egyaránt — elégedett. Itt jó munka folyt! Azt is tudni kell, hogy a szakmai gyakorlat, a viták stb. csak a felszín: ezek milyensége adja a szakszemináriumok igazi tartalmát.

Az alapvető probléma az, hogy nem alakult ki teljesen egyetemünkön a szakszeminárium profilja. Bár célkitűzései és feladatai ki vannak jelölve, egyetemünkön ezeknek nem mindig lehet eleget tenni. A közgazdaságtan — általában — nemigen „kedveli" a kollektív munkát, szemben más tudományággal, ahol például egy mérnök- vagy biológuskutató-kollektíva a tagok kölcsönös segítése nélkül nemigen tud eredményt felmutatni. Természetesen nálunk is szükség van egymás munkájának megismerésére, megvitatására, de aki már vett részt szakszemináriumi vitákon, ahol egymás készülő diplomáját vitatták meg a hallgatók, az tudja, hogy ezek a viták igen gyakran felszínesek (tisztelet a kivételnek). Ez bizonyos fokig „természetes". Az utolsó évben már mindenki teljes erővel a diplomaírásra koncentrál, a másik — aki egész eltérő témáról ír diplomát — problémáival még jó akarattal sem tud komolyan foglalkozni.

LÉNYEGES NEHÉZSÉGET jelent a szakszeminárium-választás is. Itt a véletlennek az őt megilletőnél nagyobb szerepe van, s ennek oka az előzetes tájékoztatás hiánya. Ezen persze elég nehéz változtatni, hiszen az előre kiadott tájékoztató — ha kapna is ilyet minden hallgató megfelelő időben — is csak „holt" írás, címek jegyzéke, néhány soros rövid magyarázattal, ami mögé sokszor nem tudja, hogy milyen tartalmat kell képzelni? (Természetesen a „választás" kérdése nemcsak a szakszemináriumok problémája, ugyanez a helyzet a szakválasztásnál, s a szakágazat választásánál is. Érdemes lenne komolyabban foglalkozni ezeknek a „választásoknak" a kérdésével, kevesebb lenne talán a „kallódó" ember, aki már menet közben veszi észre — vagy akiről menet közben veszik észre —, hogy nem ott van, ahova való.)

Talán meglepőnek látszik, hogy bár nemrégen szállították le a szakmai gyakorlat idejét, most mégis azt kell mondani, hogy kevés a kétszer 1 hónap egy vállalat munkájának megismerésére. Ugyanígy kevés volt a korábbi 6, illetve 12 hét is. Legalábbis a jelenlegi módon kevés! Sajnos, nem túl gyakori az az eset, hogy a hallgatók a két szakmai gyakorlat között is kapcsolatban maradjanak a vállalattal. Mégpedig, jó személyi és munkakapcsolatok nélkül nehezen lehet egy vállalatot „szemlélőként" megismerni.

Végignézve ezen a kis összefoglaláson, felvetődik a kérdés: Ennyire rosszak a szakszemináriumok, ilyen sötét a helyzet? Nem, de talán megbocsátható, hogy elsősorban a hibákról esett több szó, hiszen előre jutni csak az eredmények bemutatásával, nehezen lehet.

F. P.

Halász Géza karikatúrái

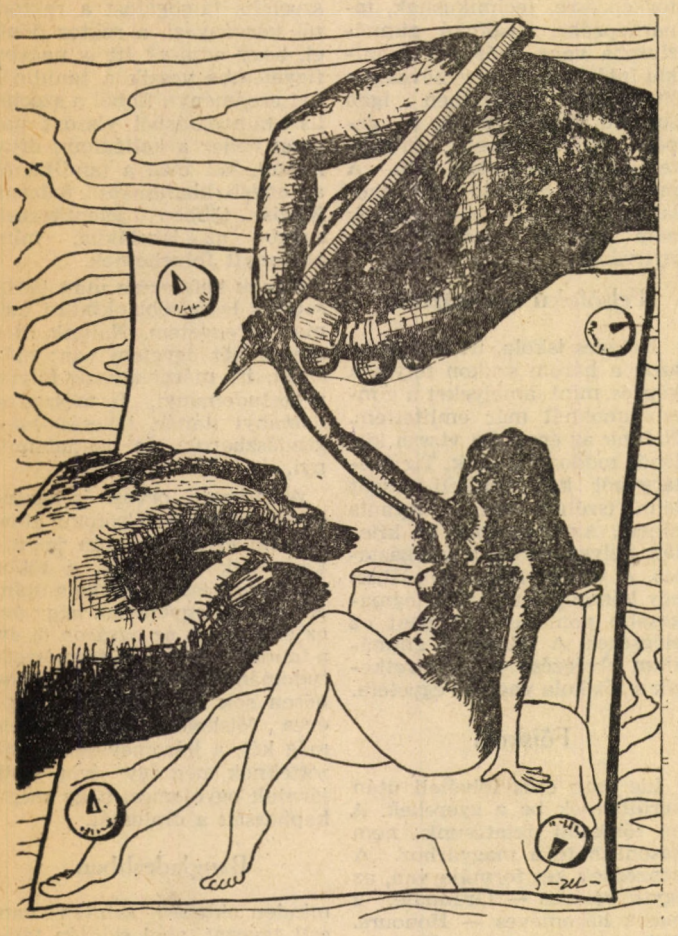

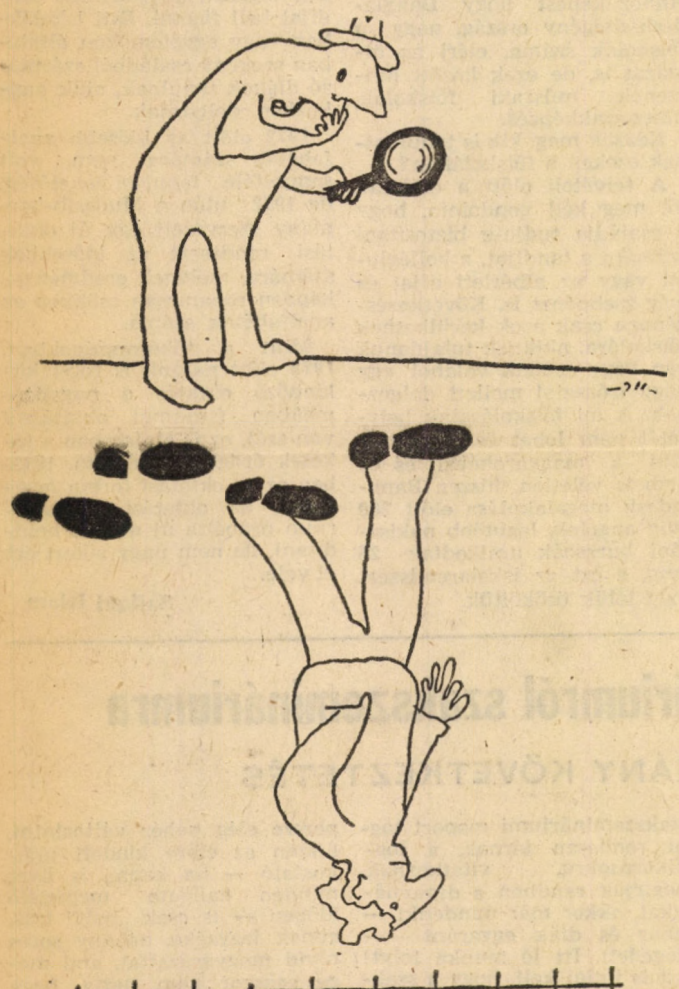

Éjszaka az egyetemen

Sok mindenféléről szoktunk álmodni éjszakánként. Ma éjszakai álmomban az egyetemen jártam. Hogy mik történtek ezalatt a nap alatt? Teljesen hétköznapi esemény. Ez az éjszaka eredetileg könnyű álmot ígért.

Kalandoztam, kalandoztam, egyszer csak ott találtam magam az egyetemen. Mindenfelé sietö emberek, hiszen kezdődik az előadás. Bemegyek az előadóba. Nem, nem abba, aki beszél, hanem a terembe. A csengőre (hála érte, hogy olvasva a vele foglalkozó gloszszát, újra hallatja hangját, már azt hittük, eltűnt, mint egykor a tihanyi visszhang), működésbe lépnek a beidegzett reflexek. Vannak, kik mohón habzsolják a reggelit, mások édes álomban szenderegnek, s ha nincs jobb, szomszédjukkal társalognak. Lényeg az, hogy elfoglaltságot találjanak.

SŰRŰ FÜSTRE RIADOK FEL, úgy látszik, hogy beleéltem magam abba, hogy az egyetemen vagyok. De hát nem, ez nem lehet, hiszen az előadásokon nem szokott ellepni a füst. Egyrészt azért, mert senki nem dohányzik, másrészt pedig az az öt kis szellőző ott a katedra fölött, állandóan működik, cseréli, frissíti a levegőt, s nem pedig csak dísznek, netán esztétikai megfontolásból tették oda, mint ahogy ezt egyes rosszindulatúak feltételezik. Különben is egyetemünk legjobb lapjának, a Közgazdásznak cikkei nem maradnak hatástalanok, így aki esetleg eleddig ontotta magában a füstöt az előadóteremben, a cikkek, no meg a teremben táblákon hirdetett „tilos a dohányzás" kezdetű felhívás hatására mellőzi erre az időszakra a cigizést, s így kerülő a cikizést. Tehát a teremben nincs füst, ilyen probléma nincs nálunk az egyetemen. Megnyugodtam hát.

Folytatom a szundit.

A könyvtár felé veszem az utat. Mire bejutok az olvasóterembe, már jónéhány bilétát összegyűjtöttem. Csak tudjam a végén, hogy melyikkel mit és honnan vehetek ki, illetve kaphatok vissza. A földszinti ruhatárban leadom a kabátot, amiért kapok egy bőröndben könnyen elhelyezhető számot. No, ezt a számocskát belecsúsztatom a táskámba, majd irány a táskatár. Leadom a táskát, kapok egy számot, mely bekerül a zsebembe. Most már végre irány az olvasóterem, ahol leadom az olvasójegyet, kapok egy számot, ezzel mehetek leülni. Ülnék is, de azért más ölében mégse. Visszafelé ugyanez a menet, tehát adokkapok, azzal a különbséggel, hogy ekkor a számokért kapok olvasójegyet, táskát, kabátot. A könyvtárosok pedig kifelé menet még azt is megkérdezik mindenkitől, hogy visszatették-e a helyükre a könyveket, amit olvastok. Ezt többen bántónak tartják, mondván, ők nem is olvasni mentek az olvasóba.

Megint csak rosszat álmodtam, mert hirtelen felugrottam. De azonmód vissza is zuhantam, mert rájöttem, hogy ilyen sincs az egyetemünkön. Tovább most már csak bóbiskoltam, nem tudtam mélyen aludni, s néhány apró kép villant elő.

TEREMÉRT ESDEKLÜNK a „miniszternél". Igen, a teremminiszternél. Mikor megtudja, hogy melyik csoportból vagyunk, enyhe, de bűbájos fintorral tudatja, hogy márpedig ő termet nem tud biztosítani számunkra. Miután kifejezte irántunk érzett legőszintébb sajnálatát és együttérzését, újra nekiveselkedünk az agitálásnak. Rövid húsz perc alatt csak sikerül egy „éppen üres' 'termet kicsikarni belőle. De a terem csak a legritkább esetben üres.

Eszünk. A menzán. S közben a jól kihízott macskával szemezünk néhanapján. A menzán. Az utóbbi időben azonban, a macskát egyre ritkábban látjuk. Mi van vele? Csak nem megdöglött szegény pára?

Felébredtem, s megint csak lehetetlennek tartottam azt, hogy mindez az egyetemen történt? Reggel volt, véget ért tehát egy nehéz nap éjszakája. Irány az egyetem. Most kezdődik egy nehéz éjszaka nappala, amelyben kiderülhet, hogy az álmok nem hazudnak, vagy talán igen?

B. L.

Stop, stop, létszámstop

Kis ország vagyunk, nagy hagyományokkal. Különösen a stoppolás területén vannak komoly hagyományaink. Kezdetben volt ugyanis a zokni. Ha elszakadt, meg kellett stoppolni. Erre a célra mindig volt elegendő munkaerő, ha más nem, hát néhány nyugdíjas nagymama foglalkozott ezzel a dologgal. A technika fejlődésével egyre inkább elterjedt az autó. S ha már van autó, kitalálták hozzá az autóstopot. Erre a munkára is volt mindig jelentkező, főként a tanult ifjúság soraiból kerültek ki a sptoppolók, sőt, az volt a jellemző, hogy ide még túljelentkezés is volt, több volt a stoppos, mint az autó.

Ilyen előzmények után lett országszerte ismert egy új népi játék, a létszámstop. Mint ezek a játékok általában, először ez is szájhagyomány útján terjedt, később lelkes falukutatók írásba foglalták, így lett belőle rendelet. Rossz nyelvek szerint a létszámstop főként abban különbözik az előző kettőtől, hogy azoknál olyan dolgot stoppoltak — zoknit, autót — ami van. A létszámstopnál létszámot stoppolnak — ami köztudottan nincs.

Azért persze nem kell féltení kicsi, de lelkes népünket. Igaz, energiában szegény, ám játékos kedvben igencsak gazdagok vagyunk. Így aztán biztosak lehetünk abban, hogy lesznek játékos kedvű vállalatok, melyek ezt a stopot is kijátsszák. Néhány helyen már feleleventették azt a régi, gyermekkorunkból jól ismert játékot, a bújj-bújj zöld ágat, melynek mai változata így hangzik: kibúvócska.

Egyik vállalatunknál ismerkedtünk meg egy igen érdekes személyiséggel. Személyi lapján az állt: Dr. Kovács Gedeon okl. közgazda. Beosztása: takarítónő.

Mikor munkahelyén felkerestük az ősz professzort, éppen a takarítónőket megillető íróasztalnál ült és gondolkodott. Kék takarítóköpeny volt rajta, fején kedves kis kendő mutatta, hogy ő a fizikai munka területén valósítja meg gyermekkora óta dédelgetett álmait. Asztalán — tudjuk, tudósoknál így szokás — fejedelmi rendetlenség, Papírok, számítások, néhol egy súrolókefe, zsebszámológép, mint később elmondta, ezzel számítja ki a napi tisztítószer-felhasználást.

Dr. Kovács Gedeon takarítónő — különben két évvel ezelőtt Nobel-díjat kapott az elhajlás ellen ható társadalmi erők mobilitásának struktúrájával foglalkozó 30 éves kutatómunkájáért — állást akart változtatni, de a vállalatnál csak takarítónői státusz volt. Mint mondja — elég hamar megszokta ezt a munkát, bár eleinte furcsának találta, hogy itt az embernek a kezét is használnia kell. Azután terveiről beszélt a Nobel-díjas. Újabban filozófiai kérdések foglalkoztatják, egy tanulmányon dolgozik, melynek címe: A VIM, valamint egyéb tisztítószerek hatása a folyosói és mellékhelyiségi csempék etikai tisztaságának megjavítására. Alcíme: Miért vagyok én takarítónő?

Földes Péter

NYÍLT TITOK

Egy nyílt titokról szólok. Előttem mind a mai napig mély sötétség, sanda homály fedte a szomorú hírt. Míg végre ma elolvastam neves közéleti személyiségünk szívélyes hangú nyilatkozatát — nyugalomba vonul. És ez már nyílt titok. Vagyis közszájon forog. Szeplősre szégyelltem magam tájékozatlanságomért. Hogy-hogy én erről nem tudtam? Nyilván nem vagyok közszáj. Aztán elgondolkodtam. Miért hagy itt bennünket oly hirtelen? Nem kaptam rá választ egészen addig, amíg tovább nem olvastam a nyilatkozatot. Magasztos célért, a tudományos kutatásokért kényszerül erre a fájó búcsúra.

De hogyan tudjuk pótolni a pótolhatatlant? Ez is benne foglaltatik a nyilatkozatban. Folyik már az utód nevelése. Reméljük, sikerül mindezt a hatalmas adag önbizalmat és egészséges „optimizmust" beleplántálnia.

Ám az se baj, ha véletlenül szerény lesz. Már csak a változatosság kedvéért sem.

(g — n)

Nem azért van...

„Még most az egyszer lesikáltam, de legközelebb már úgy hagyom" — mondta a takarítónő a kollégiumban, s én éreztem, hogy igaza van. Sokan azt mondják, még többen azt gondolják közülünk: az a dolga, azért van, azért fizetik a takarítónőt, hogy megcsinálja. Tévedés! Alapvető tévedés! Nem azért van! Nem azért van, hogy beteges hajlamaink rondaságait, szemétjét, undorító termékét eltakarítsa utánunk. Nem azért, hogy abban a mocsokban lelje meg a munka örömét, amelyet egyesek a kelleténél több ital elfogyasztása után, itt-ott maguk után hagynak. Mert ha már megesett, hát ki tehet róla?! De az eltakarításról, a nyomok eltüntetéséről igenis tehet valaki! Hogy ki? Nem nehéz kitalálni?! Hogy miért nem tesz semmit? Hogy miért hagyja napokig önmaga, társai vagy barátai előtt? ! Talán dicsekedni akar? (Ez is valami!) De ha dicsekedni akar, akkor egy táblát is alá kellene tennie, például ezzel a felirattal Kompozíció '76. X. Y. Ez pedig nincs ott! Akkor vajon miért hagyta ott közszemlére? Valami okának lenni kell, hiszen a szocialista ember nem cselekszik céltalanul! Vagy mégis?! Vagy talán elrettentő példának szánta? Oktatni, nevelni akart vele? Akkor bizonyára nem engedte volna a takarítónőnek sem, hogy eltakarítsa. Van azonban még egy megoldási lehetőség. Talán ez áll a legközelebb a valósághoz: AZ ILLETŐ NEM SZOCIALISTA EMBER. Tudatát még nem „mételyezték meg" az emberi együttélés általános szabályai, kívánalmai, nem tudja, hogy a közösséget becsülni kell. Nem gondol arra, hogy a takarítónő éppen olyan tiszteletre méltó ember, mint bárki más a társadalomban. Nem tudja bevenni, hogy a közvagyont óvni kell. Ezért aztán az ilyen undokságok mellett ő az, aki a könyvtárból ellopja a könyveket, a fürdőszobából eltünteti a tus rózsáit, ő az, aki megrongálja a liftet, hogy aztán hónapokig nem lehet használni, ugyanő leszedi a falról az emeleteket jelző betűket, összemocskolja, furkálja, firkálja a telefonfülkét, és még annyi és annyi közösség vagy közvagyon elleni bűnt követ el, melyek közül egy is elég lenne ahhoz, hogy kizárják mindenféle kedvezményből, ami egy egyetemi hallgatónak jár. De ez még csak a dolog egyik oldala. Főhősünknek „kitűnő" politikai érzéke van, érdeklik is a politikai kérdések, szeret vitatkozni, rendezvényekre járni, egyszóval aktív közösségi életet él, politikailag „jól nevelt". Ezért megkapja az elismerő oklevelet, könyvjutalmat, sok-sok szociális segélyt, mert hiszen közösségi ember. És talán föl sem merülhet az a gondolat senkiben, hogy amennyit „használ" egyik oldalon, annyit vagy még többet ront a másikon.

Ahhoz persze, hogy mindezek a visszásságok megszűnjenek, sokkal inkább erősödnie kellene a kiscsoportok, kis közösségek nevelő funkciójának, amely nemcsak ismereteket, hangulatot, és nem mindig jó értelemben vett öntudatot ad, hanem valójában nevel, formálja az egyes vagy a közösség tudatát, magatartását, emberségét.

Dobos Péter